

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Γ.

ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 21 του Τούμ 1905

ΓΡΑΦΕΙΑ: Οδός Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ 160

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

ΛΕΩΝ ΤΟΛΣΤΟΗΣ. Κάτω ή προαισθησία!
ΣΠΥΡΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ. Σιωπές Γροθιές
(συνίχεα).

ΕΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ. Με το ίδιο νό-
μισμα.

ΣΠΗΛΙΟΣ ΑΝΘΙΑΣ. Ο πρόφιτος άνθρωπος.

ΛΕΩΝ ΤΟΛΣΤΟΗΣ. Ένα αναπάντημα (με-
τάφρ. Ίντας Γαρτζώνη).

ΑΠ. Μ. ΜΠΑΛΗΣ. Το Δεκαπεντάβγουστο.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Δέαντρος Παλαμής. Α Σ. Βρα-
νάς. Ρόμος Φιλέρας.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΜΑΤΑ.—ΦΟΝΟΠΑ-
ΖΑΡΟ ΒΑΘΜΑΔΙΑΤΙΚΟ.

ΚΑΤΩ Η ΣΤΡΑΤΟΚΡΑΤΙΑ!

Αγαπητέ Νουμά,

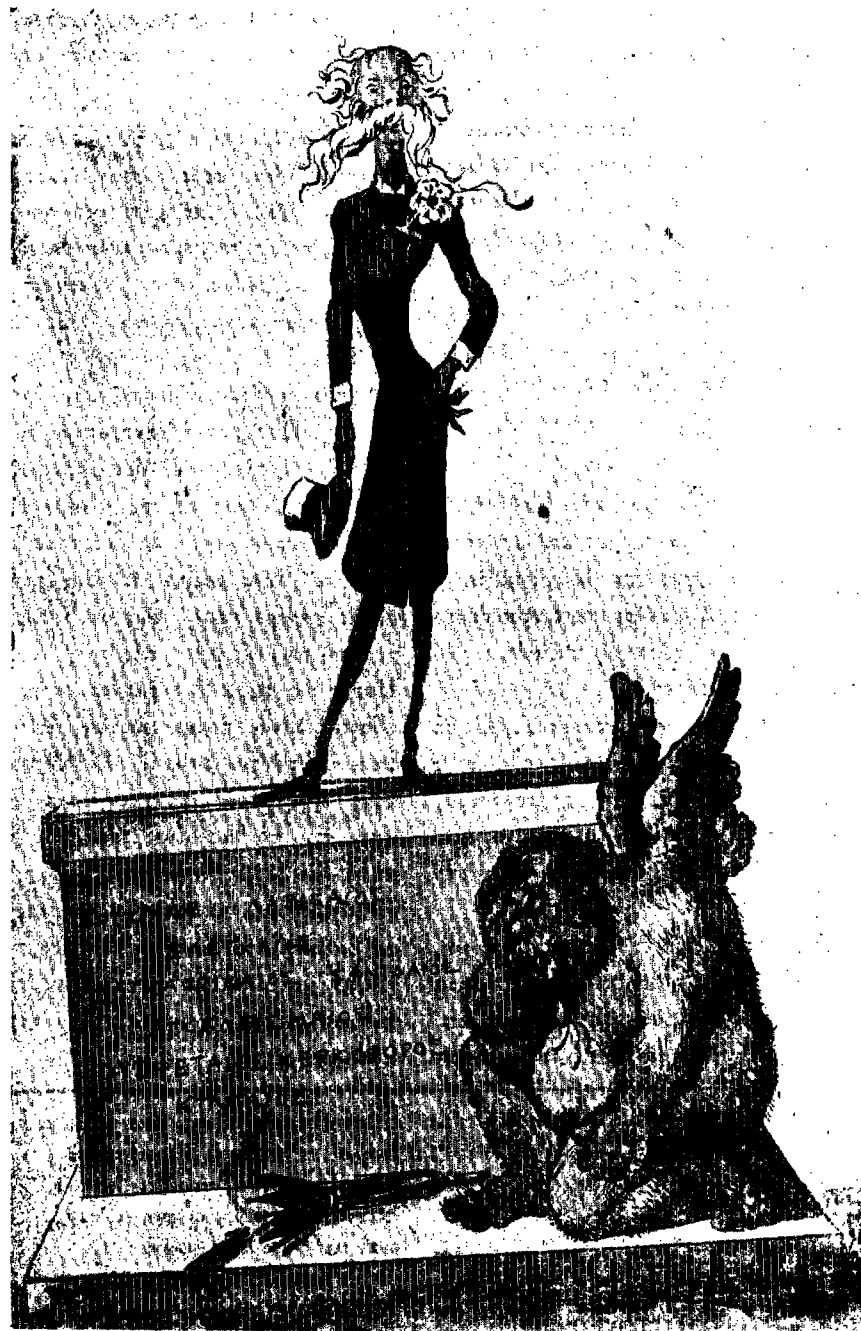
Θα παρατήρησε, πιστεύω, κ' εσύ, πώς κάπου κάπου, παραπεταμένα προβάλλουνε στα ρωμέικα έντυπα και κάτι μαργαριτάρικ π' αξίζει να τα χαρούμε όλοι, μα πώς τα τέτια, αν δημοσιευτούνε σ' εφημερίδα, δεν καταδέχονται να τα ξανατυπώσουν οι άλλες εφημερίδες—τυπώνουν όμως καταδεικτικώτατα απ' όπουδήποτε παραμύθια της Χαλιμάς, τι λογής θές και τα ξεράματα της Βουλής της άβουλης και κάθε άλλου κλεφτοκομείου—κι αν δημοσιευτούνε σε βιβλίο, άλλοίμονο στον εκδότη του, που δεν είχε τόσο μυαλό ο εύλογημένος να βγάξη φυλλάδες έγκυκρυμένας υπό του Υπουργείου—για να έποκουτίζονται τα ρωμιόπουλα,—παρά δημοσίεψε πράματα που δεν περνούσε στην Αθήνητιά! Θέλησε κάποιος Καρυοφύλλης να τυπώσει το Χρυσόστομο και θαρρώ πώς κατάντησε στα ύστερα να ζητιανεύη. Ήρθε απ' τη Γερμανία ο Μπάρτ να κινή τον εκδότη στον τόπο μας και την έπαθε χιώτικα με το Έγκυκλοπαιδικό Λεξικό και μ' ό,τι άλλο διαλεχτό έβγαλε. Και σαν πόσα τέτια ναγιναν άραγε!

Έσύ έλπίζω να μην έχης την ακαταδεξιά των συν-
αδέρφων σου και να θές να δείχνης, όπου κι αν τα βλέπης, τα δμορφα λέγια και πράματα. Γι' αυτό σου στείλω κου-
τσογραμμένο στη γλώσσα μας το άρθρο τούτο του Τολ-
στόη, όπως δημοσιεύτηκε στο Α' Αστύ το χειμώνα μέσα.
Αλλη εφημερίδα καμιά δεν το δημοσίεψε τότες, δημο-
σίεψέ το τώρα εσύ και δεν πειράζει πώς πέρασαν μερι-
κοί μήνες.

Γειά σου
Α. Π.

Μιά ρούσικη παροιμία λέει: «Μπορείς να μην
άκουσης τον πατέρα σου και τη μητέρα σου, μα
θάκουσης το γαϊδουροτόμαρο», δηλαδή το τούμ-
πανο. Αύτη η παροιμία στην εποχή μας καλοται-

ΝΤΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΙ ΜΙΣΤΡΙΩΤΗΣ

Κουτρακλέους παρά σήμα πεσών οικτρως ολολύζει
Τηλικιόταξ Γοριλεύς σχήμα λαβών Σεραφείμ.

Α. Α.

ριάζει σ' όσους δεχτήκανε τη διδαχή του Χριστού
μεταμορφωμένη από τους παπάδες. Οι άνθρωποι
που δι' δεχτήκανε τη διδαχή του Χριστού στην ού-
σία της, έχουν να υπακούσουν στο τούμπανο. Μόνο
ένα πράμα μπορεί να τους λευτερώση από το τούμ-
πανο: η άληθινή του Χριστού διδαχή.

Του κάκου οι ευρωπαϊκοί λαοί έργάζονται να
βάλουν σ' ενέργεια τους νέους τύπους της ζωής, που
πολόν καιρό τώρα βρίσκει σωστους η συνείδησή τους.

Πάντα τη ζωή τη διευθύνει ο αρχαίος βάρβαρος
δεσποτισμός, κ' οι νέες ιδέες για τη ζωή όχι μόνο οι
ιδέες δεν πραγματοποιούνται, μα κι άλλες παλιές,
που από καιρό η ανθρώπινη συνείδηση τις πέταξε,
όπως τη σκλαβιά, το κέρδος από τη ράχη τάλ-
λουου, το μαρτύριο ή τους πολέμους, μας ξανακυ-
ριεύουν όλοένα σκληρότερες.

Κ' η άφορμή είναι που δεν υπάρχει ένας καθο-

ρισμός του καλού και του κακού, που να γίνει δεχτός απ' τους ανθρώπους. Όπως είναι τώρα τα πράγματα, όποιος κι αν είναι ο τύπος της ζωής, ο τύπος που μπαίνει στην πράξη στήριγμά του θάχει τή βία.

Του κακού ο άνθρωπος ανακάλυψε τον άκωτερο τύπο της κοινωνικής ζωής, που του εξασφαλίζει τάχατες τή λευτεριά και τή ισότη. Ποτές δε θα λευτερωθῆ από τή βία, γιατί ο ίδιος είναι βιαστής.

Γι' αυτό, όσο μεγάλος κι αν είναι ο δεσποτισμός των κυβερνήσεων, όσο τρομερά κι αν είναι τα κακά που φορτώνει ο δεσποτισμός στους ανθρώπους, ο άνθρωπος που επιθυμεί τήν κοινωνική ζωή, πάντα θάνα στην ύποταγή τους. Ο άνθρωπος αυτός ή θα ζητήσει να δικαιολογήσει τή βία και βρίσκει καλό εκείνο που είναι κακό, ή θα παρηγορηθῆ πως θαῦρη άργότερα το μέσο να ρήξει τήν κυβέρνηση και να στυλώσει άλλη καλύτερη, που θάλλάξει εκείνο που σήμερα είναι κακό. Ός που να πραγματοποιηθῆ όμως ή σιγανή αυτή ή γλήγορη των τωρινών τύπων αλλαγή, απ' όπου περιμένει τή σωτηρία του, υπάκουει δουλικά στη βρισκόμενη κυβέρνηση, όποιος κι αν είναι ο αξιωματικός της. Δεν αναγνωρίζει βέβαια τήν έξουσία της και τήν πρώτη στιγμή που θα μπόρσει μεταχειρίζεται τή βία, με όχ: μονάχα δεν άπαρνιέται ο ίδιος τή βία ή τα όργανα της βίας, παρά και τα θαρρεί άπαραίτητα. Και γι' αυτό θα υπακούη πάντα στην κυβερνητική βία που υπάρχει. Ο κοινωνικός άνθρωπος είναι έκθιαστής, γι' αυτό πάντα είναι δούλος.

Τούτο το άποδείχνει καλύτερα από κάθε άλλο το ότι με τόση ύποταγή οι Ευρωπαϊκοί, και μάλιστα κείνοι που περφηφάνονται για τή λευτεριά τους, δεχτήκανε το πειό δεσποτικό και το πειό ντροπαρόν πρᾶμα που σοφίστηκαν ως τώρα οι τυράννοι: τήν ύποχρεωτική στρατιωτική ύπηρεσία.

Η άναγκαστική στρατιωτική ύπηρεσία, με το να γίνει δεχτή δίχως αντίλογια απ' όλους τους λαούς, δίχως αντίσταση, μάλιστα με κάποια χαρά, είναι τρανή άπόδειξη της άδυναμίας του κοινού ανθρώπου να ξεφύγη απ' τή βία και ναλλάξει τήν τωρινή του κατάσταση.

Ποιά κατάσταση μπορεί να ναι πειό παράλογη, πειό λυπητερή απ' αυτή όπου βρίσκονται σήμερα οι λαοί της Ευρώπης, που ξοδεύουν το πειότερο απ' το εισόδημά τους ετοιμαζοντας τα μέσα της κατα-

στροφής των γειτόνων τους, που όχι μόνο τίποτα δεν τους χωρίζει απ' αυτούς, παρά έχουν μαζί τους και πνευματική ευκαιμότητα; Τι τρομερότερο μπορεί να υπάρξει για τους λαούς αυτούς απ' το κακό αυτό που άδιάκοπα τους φοβερίζει: ότι κάποιος τρελλός που τονέ λένε αυτοκράτορα θα πῆ ένα λόγο, που δε θάρσει σ' άλλο τρελλό όμοιο του; Τι τρομερότερο απ' όλ' αυτά τα μέσα της καταστροφής, που φυτρώνουν κάθε μέρα: κανόνια, μπόμπες, μυδραλλιοβόλα, άκαπνο μαπαρούτι, τορπίλλες κι άλλα θανατερά μηχανήματα; Και όμως όλ' οι άνθρωποι, σαν τα ζώα που σπρώχνονται με το καμτσίκι στο μακελλείο, θα πάνε υπάκουοι όπου τους στείλουν, θα σκοτωθούν προθυμότατα ή θα σκοτώσουν άλλους ανθρώπους, χωρίς να ρωτήσουνε καν τον έαυτό τους γιατί το κάνουν, κι όχι μόνο δεν το μετανιώνουν, με και θάνα: περφηφανοί για τα μπιχλιμπίδια που θα τους δώσουν γιατί καλά σκοτώσανε, και θα χτίσουνε μνημεία σ' αυτό τον ήθλιο τρελλό, στον κακούργο αυτόνε που τους έσπρωξε στη σφαγή.

Οι άνθρωποι της φιλελεύθερης Ευρώπης χάρουνται που δεν τους άπαγορεύεται να γράφουν όσες μούρες θέλουν και ναπαγγέλνουνε άδιάφορο ποιούς λόγους και πιστεύουνε πως είναι πέρα-πέρα λεύτερο, καθώς τα βώδια, που βόσκοντας στους κάμπους του μακελλείου φανταζονται πως είναι για καλά λεύτερα. Και μ' όλ' αυτά ποτές ο δεσποτισμός δεν έγινε άφορητή τόσων δυστυχιών στους ανθρώπους όσο σήμερα. Ποτές ή άδιαντροπία των βιαστών και των θυμάτων ή άναντρία δεν έφταξε στο σημερινό βαθμό.

Τα παλληκαριά πηγαινουν στους στρατώνες και τα συντροφεύουν οι πατέρες τους κ' οι μητέρες τους, ίσα ίσα δηλ. εκείνοι π' όρκίζονται να σκοτωσουν. Είναι φανερό πειά πως δεν υπάρχει ταπεινώση ούτε ντροπή που να μὴν ύποφέρη ο σημερινός άνθρωπος. Ποτές ως τώρα ή τυραννία της έξουσίας κ' ή διαφθορά εκείνων που ναι κάτου από κυριαρχία δε φτάζανε σε τέτοιο βαθμό. Είταν πάντα και θάνα: για τους ανθρώπους πουχουν τήν ήθική τους δύναμη κάτι που το θαρρουνε ιερό, που δε χωρίζονται απ' αυτό δεν ξέρω τί να τους δώσης, που για χάρη του είναι πρόθυμοι να υποφέρουνε όλες τις στέρησεις, όλα τα βάσανα, το θάνατο τον ίδιο, και που δε θα τ' έλαζαν για όλο τον κόσμο, κι άπάνου κάτου κάθε άνθρωπος, όσο λίγο άναπτυγμένος κι αν είναι, τ' έχει αυτό το ιερό.

Πίτε σ' ένα Ρούσο χωριανό να φτύση στην Άγια Κοινωνία ή να βλαστημήσει τις εικόνες: θα πεθάνη κάλλια, με δε θα το κάνη. Γελιέται, πιστεύει πως οι εικόνες είναι κάτι ιερό και δε θαρρεί τέτοιο εκείνο πού ναι αληθινά: τήν ανθρώπινη ζωή. Έχει τήν ιδέα πως υπάρχει γι' αυτόν ένα ιερό, μια άκρη της ύποταγής του, ένα κόκκαλο που δεν το γέρνει. Με που είναι το κόκκαλο τούτο στον πολιτισμένο άνθρωπο, που πουλιέται σε σκλάβος στην κυβέρνηση; Ποιό είναι το ιερό αυτό πρᾶμα που ποτές δεν παραχωρεί; Το ιερό αυτό δεν υπάρχει. Είναι εύκολόλογιστο και λυγίζεται πέρα-πέρα. "Αν υπαρχε μέσα του τίποτις ιερό, τούτο, κρίνοντας απ' όσα ο πολιτισμένος άνθρωπος υποκριτικά λογοκοπανάει, θάταν ή σπλαχνία, ο σεβασμός των δικαιωμάτων, της λευτερίας και της ζωής του γείτονα. Πως λοιπόν; Αυτόνε το φωτισμένο σοφό, αυτόνε που στανώτερα εκπαιδευτήρια έμαθε το κάθε τι που βρήκε ο άνθρωπος νους προτιητέρα του, αυτόνε που μιλάει άκατάπαντα για δίκαια, για λευτεριά, για τάνέγγιχτο της ανθρώπινης ζωής, τον παίρνουν, τον ντύνουνε μ' ένα χοντρό φόρεμα, τον προστάζουνε να στέκεται ντούρος, να χαιρετάει, να ταπεινώνεται μπροστά σ' όλους όσοι έχουν στο ρούχο τους ένα σερήτι παραπάνου, να όρκιστῆ πως θα σκοτώσει μια μέρα τάνέρφια του και τους γονιούς του, αν αυτοί γίνουν άεσωτερικοί όχτροί, και είν' έτοιμος για όλ' αυτά και ρωτάει μονάχα πως και πότε θα τονέ διατάζουν. Άδριο σαν τον άφίσουνε λεύτερο θάρρηση πάλι να διδάσκη το δίκιο, τή λευτεριά, τάνέγγιχτο της ανθρώπινης ζωής κτλ.

Ναι! Με τέτοιους ανθρώπους, που ύπόσχονται να σκοτώσουν τους γονιούς τους, οι φιλελεύθεροι, οι σοσιαλιστές, οι άναρχικοί όνειρεύονται να όργανώσουν κοινωνία λευτερων ανθρώπων. Τι λογής όμως κοινωνία ήθική και λογική μπορεί κανεις να φτιάξη με τέτοιους ανθρώπους; Αυτούς, όπως κι αν τους όργανώσης, θα φτιάξης κοπαδι ζώων, που διευθύνονται από τις φωνές και τις μαγκούρες των τσοπκνηδων.

"Ενα βαρύ φορτίο έπεσε πάνω στους ανθρώπους και τους συντρίβει, κ' οι άνθρωποι, που δλοένα περισσότερο συντρίβονται, γυρεύουν το μέσο να γλυτώσουν απ' αυτό.

Έβρουν πως ενώνοντας τή δύναμή τους θα μπορούσαν να νασηκώσουν το φορτίο και να το τινάξουν:

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΔΗΓΗΜΑΤΑ

Ο ΨΟΦΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Α΄.

Λείπει μέρες από το σπίτι του, ένα χαμόσπιτο με μια μονάχα κάμαρα και μ' ένα στενό και βρώμικο άχούρι δίπλα του: παραπέρα ή μεγάλη άχυρώνα του άφεντικού του σκορπάει στον άγέρα πάντα τή μυρουδιά του χορταριού της και μπροστά μια βαθουλή άβλή που όλον το χειμώνα λασπώνεται και γίνεται λίμνη με τις βροχές: τα βουβάλια περνούν από μέσα και οι μπεκάτσες έρχονται κάθε πουρνό να βρούνε στις άκρες κανένα σχολήκι.

Ο Βασίλης Πλάκας σκύβει το γεροντικό κορμί του, σαν περνάει τήν πορτοπούλα του σπιτιού του κι άντικρύζει τή γυναίκα του ξαπλωμένη χάμου σ' ένα σακί κι άρρωστη.

«Καλημέρα Χαίδω», τῆς λέει και ζυγόνει σ'

άφτην παραγμένος και με κίτρινη θωριά. «Τί έχεις πάλε;.. Όλο κι άρρωστη σε βρίσκω!..»

Η Χαίδω γυρίζει λίγο το κεφάλι και του πετάει μια άπελπισμένη ματιά. "Υστερα λέει άψυχα και με σδυμένη φωνή:

«Τήν κοπέλα μας τή χάσαμε!.. Που είσαν;.. Που μου έτρεχες;.. Μονάχη μου τή σαβάνωσα και μονάχη μου τήν έθαψα... Κανένας δε γύρισε τα μάτια να μᾶς κοιτάξει και δεν ήρθε να μᾶς πει έναν καλό λόγο!..»

Εκείνος σκύφτει το κεφάλι και κρατάει με το χέρι το μέτωπό του. Κάθεται λίγο σε μια κάσσα συλλογισμένος, με χτυπάει το ποδάρι στο χῶμα και ξανασηκώνεται άλλαξοπρόσωπος να περπατήσει πάλε από τήν άγγωνή ως τήν παραστία. Τα ξέρα του μάγουλα βρέχονται με θολά δάκρυα και σκούζει πνιγμένος:

«Είμαστε παραρηγμένοι, το ξέρω!.. Τι ήθελες να κάμω;.. Δε μπορούσα να φάσω έτσι τή δουλιά και ναρθώ στο θάνατο τῆς Κανέλας... Το βιό τ' άφεντικού θα γάνουνταν ελότεια κι άλλοιμονο ύστερα σε μᾶς!.. Που θα πηγαίναμε να κατασταλάσουμε, σε μᾶς έδιωχες;.. Πια άστρέχα θα μᾶς δέχονταν;.. Πιός θα μᾶς έρρηχνε ένα κομμάτι ψωμί στο διακόνημά μας άφτό;.. Δεν τα συλλογιέσαι όλα άφτά,

γυναίκα;.. Η θεία...»

Μα σβήνει άγριεμένος τή λαλιά του και δαγκώνει τα χοντρα του χέρια σε μανιασμένος. Τανάει τα ματόφυλλά του και στυλώνει τα όρθάνοιχτα μάτια στην κουβαριασμένη στά πόδια του Χαίδω. Στέκεται έτσι μπροστά άκίλητος και παραζενος, κ' έκεινη δεν κοιτάει να τον κοιτάξει κατά πρόσωπο, με σηκώνει με τα στεγνωμένα και λιγνά πόδια της το μιτάφι, που σκεπάζεται ως τα πάνω και κρύβεται σαν τον κυνηγημένο κι έραχνο λαγό. Τα χείλια της τρεμουλιάζουν άσπρα, και λόγια καταραμένα ξεφύβγουν από το στόμα.

«Να ξεπατωθώμε καλύτερα!.. Δεν τα ξέρεις, άντρα μου, σε ακόμα όλα και γι' άφτό φωνάζεις έτσι άδικα... Η κόρη μας άτιμάστηκε και μᾶς μόλεψαν το γαίμα!.. Τιμιοι είμαστε και τίμια δουλέβαμε... Μα έβαλαν χέρι πάνω της και πέθανε στην άγκαστριά της. Μου το ξεμολογήθηκε τήν ώρα που ξεψυχούσε... Τῆ γέλασαν, τῆ γέλασαν τήν άπονήροφτη!..»

Ο άντρας άνατινάχεται και ούρλιαζει φρενιασμένος μέσα στη χαμηλή κάμαρα: τραβάει το μιτάφι από το κορμί τῆς Χαίδως και ή μισόγυμνη γυναίκα τρέμει και ξεψυχάει, σαν τῆς σφίγγει από το χέρι και τή σκοτώνει με τις τρελλές του ματιές:

μά δε μπορούν να συμφωνήσουν στο πώς πρέπει να ενεργήσουν και σκύφτουν πειότερο αφίνοντας το βάρος να πέφτη στους ώμους των άλλων. Και το φορτίο κατατασιάζει δλοένα τους ανθρώπους και θα είντουσαν ως τώρα όλοι χαμένοι, ε δε βρίσκονταν άλλοι, που οδηγούντι στις πράξεις τους όχι απ' το λογαριασμό των εξωτερικών επακόλουθων των πράξεων, παρά απ' τη συμφωνία των αρχών της θρησκείας με τη συνείδηση.

Οί άνθρωποι αυτοί είν' οί Χριστιανοί: άντίς το σκοπό, που ή επιτυχία του χρειάζεται τη σύμπραξη όλων, αποδιέπουν σ' ένα έσωτερικό σκοπό, που μπορούνε να τονε φτάζουνε χωρίς γι' αυτό ν'άνε ανάγκη καμμιάς συμφωνίας.

Κ' είν' αυτή, κλήθεια, ή σύσταση του Χριστιανισμού. Γι' αυτό ή απολύτρωση από τη σκλαβιά όπου βρίσκεται ο άνθρωπος, ενώ κατάντησε αδύνατη γιά τους κοινωνικούς ανθρώπους, πραγματοποιείται με το Χριστιανισμό: ή κοινωνικιά ιδέα της ζωής πρέπει να κάνη τόπο στη χριστιανικιά ιδέα της ζωής.

Ο σκοπός της γενικής ζωής δε μπορεί ν'άνει σ' όλα γνωστός, —λέει σε κάθε άνθρωπο ή χριστιανική διδαχή— παρουσιάζεται άτομικά σε ένα σαν κάποιος ζύγωμα. όσο γίνεται μεγαλύτερο, προς ένα άπειρο καλό, σαν πραγματοποίηση της βασιλείας του Θεού, που σ' αυτή ήσφαλτα γνωρίζεις το σκοπό της άτομικής σου ζωής.

Στέκεται αυτός στο να πραγματοποιήσης στον έαυτό σου τον ίδιο την ανώτερη τελειοποίηση, την αγάπη, κάτι απαραίτητο στη βασιλεία του Θεού. Και το σκοπό αυτόνε τονε γνωρίζεις πάντα, και πάντα είν' ευκολοζύγωτος. Μπορείς να μην ζέρης τους καλύτερους σκοπούς τους εξωτερικούς. Μπορεί να μπουν εμπόδια μεταξύ σου κ' εκείνων, μα κανένας και κανένα πράμα δε μπορεί να σε κρατήσει απ' το ζύγωμα προς την έσωτερική τελειότητα, την αύξηση της αγάπης στον έαυτό σου και στους άλλους. Άς βάλη ο άνθρωπος στον τόπο του εξωτερικού σκοπού, του κοινωνικού και ψεύτικου, το μοναχό αληθινό, τον ευκολοζύγωτο, τον άσυζήτητο, την έσωτερική ζωή, και τότες μόνο θα πέσουν οί άλυσιδες και θα νιώση τον έαυτό του πραγματικά λεύτερο.

Ο Χριστιανός ξεφορτώνεται την υποχρέωση προς τους νόμους του κράτους, που δεν έχει την ανάγκη τους ούτε γιά τον έαυτό του ούτε γιά τους άλλους, επειδήθε θεωρεί την ανθρώπινη ζωή πειό εξασφαλι-

σμένη με το νόμο της αγάπης, πάκολουθάνει, παρά με το νόμο που στηρίζεται στη βία. Ο Χριστιανός με το να γνωρίζει τις ανάγκες του νόμου της αγάπης, όχι μόνο δε νομίζει υποχρεωτικές τις ανάγκες του νόμου της βίας, μα και τις ζητινάζει από πάνω του σαν πλάνες, που πρέπει να ξελείψουν και να καταστρεφτούν.

Η ουσία του Χριστιανισμού είναι το φύλαγμα των εντολών του Θεού, που είναι μπορετό μόνο με την απόλυτη έσωτερική λευτεριά. Η λευτεριά είναι όρος απαραίτητος της Χριστιανικής ζωής. Η λατρεία του Χριστιανισμού ξεμπλέχει τον άνθρωπο από κάθε έξωτερική εξουσία και σύγκαιρα του δίνει τη δύναμη να φτάση στην τελειοποίηση της ζωής, αυτήν που του κάκου ζητάει με τ'άλλαγμα των έξωτερικών τύπων της ζωής.

Οί άνθρωποι θαρρούν πως με τ'α μεταλλάσματα των έξωτερικών τύπων της ζωής καλύτερεύει ή κατάσταση τους, και μόλ' αυτά τ'α μεταλλάσματα τούτα δεν είναι πάντα επακόλουθα των αλλαγών της συνείδησης. Η ζωή όμως δεν καλύτερεύει παρά μόνο σαν έχουν βάση τους οί αλλαγές αυτές το ξετύλιγμα της συνείδησης. Κάθε αλλαγή έξωτερική των τύπων της ζωής, που δεν είν' επακόλουθο κάποιας μετατροπής της συνείδησης, όχι μόνο δεν καλύτερεύει την κατάσταση των ανθρώπων, μα και τη χειροτερεύει. Το σφάζιμο των παιδιών, το μαρτύριο, ή σκλαβιά δεν καταργηθήκανε με κυβερνητικά διατάγματα, παρά με το ξετύλιγμα της ανθρώπινης συνείδησης αυτό έφερε την ανάγκη των διαταγμάτων τούτων. Η ζωή καλύτερεύει τόσο μόνο, όσο ακολουθήσε το ξετύλιγμα της συνείδησης, δηλαδή όσο ή αγάπη ξετόπισε στη συνείδηση του ανθρώπου το νόμο της βίας.

Με το ν'έχουν επίδραση της συνείδησης οί αλλαγές στα μεταλλάσματα των τύπων της ζωής, οί άνθρωποι θαρρούνε πως πρέπει ν'άληθεύει και τ'ανάποδο, κ' επειδή είναι πειό ευχάριστο κ' ευκολώτερο να διευθύνουν την ενέργειά τους στις έξωτερικές αλλαγές, προτιμούνε πάντα να μεταχειρίζονται τη δύναμή τους όχι γιά ν'αλλάξουν τη συνείδησή τους, παρά γιά ν'αλλάξουν τους τύπους της ζωής, κ' έτσι καταγίνονται όχι στην ουσία, παρά στο φαινόμενο.

Η καλύτερη ζωή έρχεται μόνο μαζί με την πρόοδο της ανθρώπινης συνείδησης και γι' αυτό ο άνθρωπος που ποθει να καλύτερήση τη ζωή πρέπει

να καταγίνεται γιά την αλλαγή της συνείδησης της δικής του και των άλλων. Μα έσα έσα τούτο δε θέλουν να κάνουν οί άνθρωποι και προσπαθούν ν'αλλάξουν τους τύπους της ζωής ελπίζοντας πως αυτό θα φέρη και την αλλαγή της συνείδησης.

Ο Χριστιανισμός, και μόνος ο Χριστιανισμός, θα γλυτώση τους ανθρώπους απ' τη σκλαβιά όπου βρίσκονται γιά την ώρα, κ' ο Χριστιανισμός μόνο θα τους κάνη ίκανούς πραγματικά να καλύτερέψουν την άτομική και γενική ζωή. Τούτο έπρεπε ν'άνει σ' όλους φανερό, μα οί άνθρωποι δε θέλησαν να το παραδεχτούν όσο ή ζωή απ' την κοινωνική της όψη δεν εΐταν καλογνωρισμένη, όσο ο κάμπος των ήθων, των αγριοτήτων, των βασάνων της κοινωνικής και κυβερνητικής ζωής δεν εΐταν ακόμα μελετημένος αρκετά απ' όλες τις μεριές.

Αναφέρουνε συχνά, γιά τρανή τάχατες απόδειξη της αδυναμίας της διδαχής του Χριστιανισμού, πως ή διδαχή αυτή, γνωστή δεκαενιά αιώνες τώρα, έγινε δεχτή μόνο απ' την έξωτερική της μορφή. Αφού ή διδαχή αυτή, λένε μερικοί, γνωστή από τόσον καιρό δεν έγινε ακόμη ο οδηγός της ζωής του ανθρώπου, αφού τόσοι μάρτυρες του Χριστιανισμού του κάκου βασανίστηκαν και δε φέρανε καμμιάν αλλαγή στη βρισκόμενη τάξη, δεν είναι τούτο φανερό απόδειξη πως ή Χριστιανική διδαχή δεν είν' αληθινή και πραγματοποιήσιμη;

Το να μιλάη κανείς και να σκέφτεται μ' αυτόν τον τρόπο είναι το ίδιο σα να μιλάη και να σκέφτεται γιά σπόρο, που δε δίνει κείσως άνθια και καρπούς, που καταστρέφεται πάνω σε στείρα και κακιά γή.

Το ότι ή διδαχή του Χριστού στην εποχή όπου φάνηκε δεν έγινε δεχτή πέρα πέρα στην ουσία της, παρά μόνο απ' την έξωτερική της όψη κ' αλλαγμένη, εΐταν πράμα απαραίτητο κ' αναγκαίο. Μιά διδαχή που γκρίμιζε όλη την αρχαία του κόσμου θεωρία κ' άντίς εκείνη στύλωνε καινούρια, δε μπορούσε μονομικς να γίνη δεχτή πέρα πέρα και δε μπορούσαν ν'αγκαλιάσουν οί άνθρωποι παρά την έξωτερική μορφή και την τροποποιημένη διδαχή. Και ή τέτια αποδοχή της εΐταν πάλι χρειζόμενη στους ανθρώπους, γιάτι μη μπορώντας να καταλάβουν τη διδαχή και τον ήθικό δρόμο έπρεπε να δηγηθούν από την ίδια τη ζωή πρώτα, γιά να δεχτούνε σ' όλη της την αλήθεια την τέτοια διδαχή.

«Με πión, μουρή;...» βραχνιάζει. «Με πión τόκαμε άφτό;.. Μολόγα τον, σουσουράδα!..»

«Μ' άφτόν που σκλαβώσεσ τη ζωή σου...» απολογιέται πεθαμένα.

«Τό σύντροφό μου, μουρή;..»

«Όχι! Με τον άφέντη μας...» Έπειτα σωριάζεται και κρύβει τ'α μούτρα στη μαλλινή σακούλα που έχει γιά προσκέφαλό της.

Ο Βασίλης Πλάκας την παράτησε τώρα και μένει ασάλεφος με τ'α χέρια σταθρωμένα σε μιά γωνιά. Έκείθεσ νοιάει την έρημιά ν'απλώνεται τριγύρω του και το Χάρο να ξεπροβαδάει τη ζωή του στο χαμό και στον άφανισμό. Ένας μοναχογιός μες τ'α γεράματά του τον είχε αφήσει κ' έφυγε άνταρτης χρόνια εκύλησαν κ' έμαθε ύστερα πως τ'α όρνια και τ'α σκυλιά τον ξεσκισαν, σαν τονε μυρίστηκαν σκοτωμένο σε μιά ρεματιά. Μιά μοναχοκόρη, που την είχε σα γέλιο στο σπίτι του, παράχωνε τώρα, κ' άφτός γέρος με τη γριά γυναίκα του έμεινε να φυλάγει το χαμόσπιτο που τους άνέχονταν από τ'α παλιά τ'α χρόνια ακόμα ο άφέντης να καθονται γιά λεημοσύνη.

Δε μιλάει τώρα όλη τη μέρα και τραντάζεται κάθε λίγο το σώμα του από τους βαθιούς αναστεναγμούς. Από το στενό φεγγίτη το φώς λιγοστεύει

δλοένα, ώσπου ή νύχτα πέφτει και σκοτεινιάζει.

«Που να γύρω;..» συλλογιέται θλιβέρα. «Όλα γκρεμιστήκαν και ή γής δε με χωράει!.. Καθηκα τώρα πιά, έσθησα σαν τη σπύθα την πεταχτή...»

Υστερα άργά κατά τ'α μεσάνυχτα, αφού δεν έκουνήθηκε από τον τόπο του, άπλωσε τ'α χέρια κ' άναψε ένα τενεκεδένιο καντήλι που έγιόμωσε τη χαμηλή την κάμαρα από πυκνό και μάθρο καπνό. Έγύρισε το κεφάλι κατά την πλαγιασμένη Χαϊδώ και της έμουρμούρισε:

«Που είναι το κλειδοπίνακο με το τυρί, γυναίκα;—Σήκου να φάμε τίποτα...»

«Δε θέλω!.. Φαρμάκι καλύτερα φέρε μου να πιώ... Άς πεθάνω, ως χαντακωθώ τώρα!..» άπαντάει χαμένη εκείνη.

B'.

Τ'α ήλιοβασιλέματα χουσώνουν τώρα πέρα το βουνό και ο γελαδάρης του χωριού μαζώνει μπροστά τ'α γελάδια του που βοσκούσε όλη τη μέρα στους μακρινούς μεριάδες: οί μοσκίδες και τ'α δαμάλια προτρέχουν και πηδούνε, μα οί άγελάδες με κατεβασμένα τ'α μαλακά μαστάρια πηγαίνουν άργά και κουρασμένα. Σαν άντιπερνάνε το άφραχτο κοιμητήρι,

βλέπει ξεπλωμένο εκεί μέσα τ'α πίστομα έναν άνθρωπο που δε σαλέβει κ' αναστενάζει βαριά και κούφια. Ένα έρημικό κυπαρίσι παραπέρα στη μέση λυγίζει τ'α κορναχτισμένα κλωνάρια του στο δυναμωμένο λίβα και κλαίει.

Ξαφνιάζεται, ζυγώνει, και ο Βασίλης Πλάκας αναταράζει κάπως το τρεμουλιαστό κεφάλι του και το σηκώνει πάνω γιά να ιδεί τον άνθρωπο που περπατάει κοντά του. Μα γλήγωρα μέσ στο σουρούπωμα εκείνο νοιάει τον παλιό του φίλο. Τ'α χείλια του συμαζώνονται με ακράτητη πίκρα και τ'α φλογισμένα μάτια του ξαναρχίζουν πάλε να θολώνουν και να δακρύζουνε, σαν τον παίρνε τ'ο παράπονο. Σαλέβει τ'α χέρια και τ'α πόδια με κόπο κ' άκουμπάει λίγο στο χορταριασμένο χώμα με τον άγκώνα του, ενώ κρύβει το μάθρο του πρόσωπο στις απαλάμες μέσα.

Μόλις τώρα ο γέρος γελαδάρης νοιώθει πως είναι όμπρός του ο χαμένος Βασίλης.

«Τί θες εδώ, Βασίλη;..» ρωτάει σασιτισμένος. «Τί κάνεις εδώ πέρα στα μνήματα;.. Γιατί άφησε τον άφέντη σου που έφαγε τον τόπο να σε βρεί;»

«Παράτα με, καημένη Αντώνη!» άπαντάει εκείνος ξεφυγισμένα. «Λησμονά με τώρα... Είμαι πιά ένα σακκί κόκκαλα και τίποτας άλλο!.. Έδούλεψα,

Μπορούμε νὰ φανταστοῦμε τοὺς Ῥωμαίους καὶ τοὺς βαρβάρους νὰ δέχονται τὴ διδαχὴ τοῦ Χριστοῦ ὅπως ἡμεῖς σήμερα τὸν καταλαβαίνομε; Μποροῦσαν ποτέ οἱ Ῥωμαῖοι καὶ οἱ βάρβαροι νὰ πιστέψουν πὼς ἡ βία φέρνει αὐξήση τῆς βίας καὶ πὼς τὰ μαρτύρια, τὰ βασανίσματα, οἱ πόλεμοι τίποτα δὲν ξηγοῦνε καὶ τίποτα δὲ διαφωτίζουν, παρά ὅλα τὰ σκοτιζοῦνε καὶ τὰ μπερδεύουν;

Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν ἀνθρώπων ἐκείνης τῆς ἐποχῆς εἶταν ἀνίκανο νὰ καταλάβῃ τὴ διδαχὴ τοῦ Χριστοῦ μέσο τοῦ ἠθικοῦ δρόμου. Ἐπρεπε νὰ ὀδηγηθοῦνε ἀπὸ τὴ ζωὴ τὴν ἴδια, μὲ τὰ μέσα πού στήν πράξιν δείχνουν πὼς κάθε παραστράτισμα ἀπ' τὴ διδαχὴ σέρνει ζοπίσω του κ' ἕνα κακό. Ἡ χριστιανικὴ ἀλήθεια, πού τὴν εἶχαν ἄλλοτες μόνο γι' ἀψηλὴ προφητικὴ ἔμπνευση, κατάντησε σήμερις ἀλήθεια εὐκολονόητη καὶ στὸν περὶ ἀπλὸ ἀνθρώπο κ' αὐτὴ τὴν ἀλήθεια στὶς μέρες μας πρέπει ὁ καθένας ν' ἀκολουθῆ.

Ἡ κατάσταση τῶν ἀνθρώπων τῆς Εὐρώπης μὲ τὴν ὑπαλληλία, τοὺς φόρους, τὸν κλῆρο, τὶς φυλακὲς, τὶς καρμανιόλες, τὰ κάστρα, τὰ κανόνια, τὸ δυναμῆτη φαίνεται τόσο φριχτὴ, μὰ φαινομενικὰ μόνο. Ὅλες αὐτὲς οἱ φρίκες πού γίνονται προέρχονται ἀπὸ τὴ συγκατάθεση ὅλων μας. Ὅλ' αὐτὰ δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπάρχουν σύμφωνα μὲ τὴν κατάσταση τῆς ἀνθρώπινης συνείδησης. Ἡ δύναμη δὲν εἶναι στὶς φυλακὲς, στὰ σίδηρα, στὰ βασανιστήρια, στὰ κανόνια, παρά εἶναι στὴν ἀνθρώπινη συνείδηση, πού δίνει τὸν ἑαυτὸ τῆς μὲ τὸ νὰ μεταχειρίζεται τὸ κανόνι. Κ' ἡ συνείδηση τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν παλεῖ μὲ τὰνάπαδο τοῦτο καὶ χτυπιέται ἀπο δύο μεριές. Ὁ Χριστὸς εἶπε πὼς νίκησε τὸν κόσμον κ' ἀλήθεια τονὲ νίκησε. Τὸ κακό τοῦ κόσμου, μ' ὅλες αὐτὲς τὶς φρίκες, δὲν ὑπάρχει πειὰ, γιατί βγήκε ἀπ' τὴ συνείδηση τῶν ἀνθρώπων. Μικρὸ μόνο σπρώξιμο χρειάζεται γιὰ νὰ ξεκόψῃ ὀλωσδιόλου τὸ κακό αὐτὸ καὶ νὰ ὑποχωρήσῃ μπρὸς στοῦ νέου τύπου τῆς ζωῆς.

Τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ χριστιανισμοῦ, ὅταν ὁ πολεμιστὴς Θεόδωρος ἐδήλωσε στοὺς δικαστάδες του πὼς δὲν τοῦ ἐπιτρεποῦταν, σὰ Χριστιανὸς πού εἶταν, νὰ ἔχῃ ὅπλα, καταδικάστηκε σὲ θάνατο κ' οἱ δικαστάδες του τονὲ θάρροῦσαν τρελλὸ καὶ τονὲ πομπέψανε. Τώρα ὅμως πού στήν Αὐστρία, στήν Πρωσία, στὴ Σουηδία, στὴ Ρουσία, σ' ὅλη τὴν Εὐρώπη, τῶν ἀνυπόταχτων ὁ ἀριθμὸς αὐξάνει σημαντικὰ, τὴν πράξιν αὐτὴ δὲν τὴν παίρνουν πειὰ γιὰ τρέλλα,

παρὰ γιὰ ἐπικίντυνο πρᾶμα, κ' οἱ Κυβέρνησες ὄχι μόνο δὲν καταδικάζουν τοὺς ἀνυπόταχτους, παρά καὶ τοὺς κρύβουν φροντισμένα γυαρίζοντας πὼς οἱ ἄνθρωποι θὰ λευτερωθοῦνε ἀπ' τὴ σκλαβιά καὶ τὴν ἀγνωσιὰ τους ὄχι μ' ἐπανάστασες, μὲ συμβούλια εἰρήνης ἢ μὲ τὰ βιβλία, παρά μ' αὐτὸ τὸ ἀπλο μέσο: ὅτι κάθε ἀνθρώπος σὰν τονὲ βιάζονε νὰ λάβῃ μέρος στὴ βία γιὰ τὰ δέροφια του καὶ τονὲ ἴδιο τον ἑαυτὸ του, ρωτιέται: «Γιατί θὰ τὸ κάνω;»

Ἄς ζυπνήσουν λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι ἀπ' τὸν ὕπνο ὅπου εἶναι βυθισμένοι, ἄς ἀνοίξουν τὰ μάτια στὴν ἀψηλότερη αὐτὴ θεωρία τῆς ζωῆς, πού ἀποκαλύφθηκε ἀπ' τὸ Χριστιανισμό, αὐτὸν πού ἀπὸ χίλια ἐνιακόσια χρόνια μᾶς προσκαλάνει κοντὰ του, κ' ἄς ἐξαφανιστῇ τὸ κάθε τι φριχτό, ὅπως γίνεται σὰν ζυπνᾶς ἀπ' τὸ βραχνά. Ἡ ψυχὴ τότες θὰ γίνῃ χαρούμενη καὶ στοῦ ἐξῆς θὰ λογαριάζεται γιὰ παράδοξο, πὼς τότες τρέλλα κυριέψῃ μέσα στὸνεῖρο.

Φτάνει νὰ ζετινάξῃ μιὰ στιγμὴ ἡ ἀνθρωπότη τὴν ἀδιάκοπη νάρκη, ὅπου ζητοῦν νὰ μᾶς συγκατῆσουν οἱ Κυβέρνησες, φτάνει ν' ἀντιληφτοῦμε πόσο διαφέρει ἐκεῖνο πού κάνουμε ἀπ' τὰ ἠθικά μας καθήκοντα.

Τὸ ζῦπνημα τοῦτο μπορεῖ ὦρα μὲ τὴν ὦρα νὰ τὸ δοῦμε ἄξαφνα νάρθη.

ΛΕΩΝ ΤΟΛΣΤΟΗΣ

ΣΤΗ ΒΑΡΚΑ

Στὴ βάρκα καθισμένοι, τὰ κουπιὰ
Σαλεύαμε στὰ χέρια
Εἶχε φανῆ τὸ φεγγαράκι πιά,
Κ' εἶχαν φανῆ τὰ στέφια.

Στὴ βάρκα καθισμένοι, τὸ νηοί
Γυροῦσαμε, πού χιόνια
Δέν πέφτουνε ποτέ, καὶ πού οἱ κισσοί
Σκαλῶνουνε στὰ κλύνια.

Στὴ βάρκα καθισμένοι—τὰ νερά
Τριγύρω κοιμισμένα
Τὸ παραμῦθι γροῖκαες, κ' ἡ χαρὰ
Ἀνάβρυνε ἀπὸ σένα.

ἰδοῦλεψα στὴ ζωὴ μου κ' οὐδὲ μιὰ πιθαμὴ γῆς δὲν κέρδεψα... Μὲ ρούφηξε, μέφαγε ἡ δουλειὰ, ἐσκύλιασα γιὰ τὸν ἀφέντη μου καὶ νὰ με τώρα πού κατάντησα νὰ φῶσω!.. Οὐδὲ ψωμί δὲν ἔχω νὰ βάλω στὸ στόμα... Καὶ θέλω νὰ πεθάνω!.. Ἄσε με, παρὰτα με!.. Γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ πατέρα σου, μὴν πείς στοῦ χωριὸ καὶ στείλουν νὰ με πάρουν... Ἄς πεθάνω καλύτερα τῆς πείνας ἐδῶ πού ἔθαψα τὴν κοπέλλα μου καὶ τὴ γυναῖκα μου...»

Κ' ἐκύλησε πάλι τὸ κορμί του μὲς τὸ χῶμα κ' ἔρρηγε χαμηλὰ χαμηλὰ τὰ μάτια κοιτώντας ἀνοιαστὰ τὶς ἡμέρες ἀγελάδες πού εἶχαν κυκλώσει γύρω του κ' ἔβοσκουσιν πάνου στὰ κοντινὰ μνήματα τὸ ἡλιοκαμμένο χορτάρι.

Ὁ Ἀντώνης ὁ γελαδάρης καμπουριάζει πάνου στὴ σταβὴ καὶ μακρὰ ματσούκα του καὶ τονὲ κοιτάει λυπημένα, δίχως νὰ βρῆσκῃ παρηγοριὰ γι' ἀφτόν.

«Ἀνθρώποι εἴμαστε, Βασίλη!.. Ἀνθρώποι εἴμαστε!..» λέει μοναχὰ κ' ἀναστενάζει.

Γλέπει τὸ κορναχτισμένο σαλιβάρι του καὶ τὴν κουρελιασμένη ποικαμισὰ πού ἀφήνει ἐδῶ κ' ἐκεῖ νὰ φαίνεται μέσα ἀπὸ τὶς τρύπες ἡ λιγνὴ καὶ μαβροδερὴ σάρκα του καὶ πλανᾷ τὰ μάτια του ὕστερα κ' ἀφτός ἀπάνου του γιὰ νὰ θεωρήσῃ καὶ τὰ δικὰ

του μπαλωμένα ρούχα πού κρατιοῦνται στοῦ ψηλὸ κορμί του. Θλίβεται πολὺ καὶ πασιζεῖ νὰ καταπιεῖ τὴν πίκρα του πού ἀνεβάζει τὸ φαρμάκι τῆς ὠς τὸ στόμα του.

Σκαλίζει ἀμήχανα τὸ χῶμα μὲ τὸ ξύλο του, κουνάει πάνου καὶ κάτου τὸ κεφάλι του καὶ ξαναλέει:

«Σὲ χαλέβουν στοῦ χωριὸ! Θάρροῦν πὼς ἐτρελλάθηκες καὶ πῆγες νὰ πνιγῆς... Ὁ ἀφέντης ἔβαλε τὸ χωροφύλακα νὰ σὲ βρεῖ καὶ νὰ σὲ πᾶει μὲ τὸ στανιὸ σ' ἀφτόν. Δὲ σὲ ξέρουν πὼς εἶσαι ἐδῶ πέρα... — Μὰ σῆκου, Βασίλη, σῆκου νὰ πάμε κ' ἔχει ὁ Θεὸς ἀκόμα! Ἀνθρώποι εἴμαστε κ' ἡμεῖς κ' ὁ ἴδιος Θεὸς μᾶς ἔπλασε...»

«Δὲ μᾶς ἔχουνε γι' ἀνθρώπους ἡμᾶς. Δὲ μᾶς λογαριάζουν ἡμᾶς ἀφτοὶ οἱ τρανοί. Καλύτερα ἀγαποῦν τὰ σκυλιὰ καὶ τὶς γάτες τους παρὰ ἡμᾶς... Τὰ δασκαλέφτηκα ἐγὼ ἀφτά, τὰμαθα ὅλα καὶ χόρτασα πιά... Οὔτε τὸ δίκιο δὲ μπορῶ νὰ βρῶ μπροστὰ τους. Ὅ,τι κ' ἂν ἔκαμα, τίποτα!.. Ἄερας ὅλα... Νὰ πεθάνω, νὰ τελειώσω τώρα ὁ χαντακωμένος!..» Καὶ βγάζει ἕνα κομμένο καὶ βαρὺ κλάμμα, σὰ νὰν τονὲ πατάει κανένα σιδερένιο γόνα στὰ στήθια του τόσο πού καὶ τὰ γελάδια σὰν παλαβὰ τεντώνουν μπροστὰ τοὺς χοντροὺς λαιμοὺς τους καὶ μου-

ΣΤΗΝ ΞΕΝΗΤΕΙΑ

Ὁ ροδογέλαση παιδοῦλα, σὲ ἀπογοιὰ
Λαμπρὲς ἀχτίδες τὸ φεγγάρι διὰν σκοροῦσε,
Καὶ κάποιον μουσικὸ τραγοῦδι ἀντιλαλοῦσε
Στὴ θάλασσα, χυμένη σὰν ἀπὸ κρουστάλλι,

Σὰ μιὰ νυφοῦλα πρόβαινε ἀγάλη-ἀγάλη,
Καὶ τὰ μαλλιά σου ἡ αὔρα τὰ χαϊδολογοῦσε.
Σώπασε τώρα τὸ τραγοῦδι πού ζυπνοῦσε
Μέσ' στὴν ψυχὴ μου λογισμοὺς, καὶ μιὰ μεγάλη,

Καὶ μιὰ βουβὴ τριγύρω ἀπλώνεται γαλήνη
Μέσ' στὴ νυχτιά,
Καὶ νοιώθω κάτι μέσα μου, κάτι πού σβύνει.

Ἀνθοὺς στὸν κῆπο τὴν αὐγοῦλα δὲ γυρέβεις
Τοῦ κάκου καρτεροῦσα κλαίγοντας, μιὰ βέβεις
Στὴν ξενητεία.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΚΟΣΜΟ ΤΟΥ ΣΑΛΟΝΙΟΥ

ΜΕ ΤΟ ΙΔΙΟ ΝΟΜΙΣΜΑ

Σὲ μιὰ γωνιά παράμερα τῆς σάλας, ἐνῶ γύρω τους ὁ κόσμος μαζωμένος λίγος ἐδῶ, λίγος ἐκεῖ—εἶχε πᾶψη κείνη τὴ στιγμὴ ὁ χορὸς—ἔχανε τὴν ὦρα του μελώντας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γι' ἀδιάφορα ἂν ὄχι περιττὰ πρᾶγματα, οἱ δύο τους μονάχοι στὴ γωνίτσα κείνη φαίνονταν σὰ νὰ βρισκῶν ἰδιαιτέρη εὐχαρίστηση στὴν κουβέντα τους, γιατί τὸ γέλιο πολὺ συχνὰ συντρόφεινε τὰ λόγια τους. Βλέποντάς τους ἔτσι εὐχαριστημένους μποροῦσες νὰ νομίσης, πού τὴν στιγμὴ ἐκείνη ὅλος ὁ κόσμος γι' αὐτοὺς εἶταν οἱ δύο τους, ἢ πού κάποια συνάντηση ἰδεῶν, κάποιο ἰδανικὸ καινὸ τους ἔβανε. Μὰ τίποτ' ἀπ' ὅλ' αὐτὰ. Κείνος χαριτωμένος ντιστεγκὲς Ἀθηναῖος μ' ὅλη τὴ φαντασία καὶ τὴ μεγάλ' ἰδέα γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, πού χαρακτηρίζει τοὺς ἀνόητους νταντῆδες, ὅταν ἡ ἰδέα αὐτὴ στηρίζεται μονάχα στοῦ κανονικὸ δέσιμο τῆς γραβάτας, τῆς ὠρας τὸ ντύσιμο καὶ γάντι καὶ σ' ὅλες τὶς ἄλλες τιποτινὲς ἐξωτερικὲς λεπτομέρειες, μοναχὴ φροντίδα καὶ μοναχὴ σκέψη τῶν περσότερων νέων, πού συχνάζουν στὰ σαλόνια. Κείνη Κερκυραία δεσποσύνη, πού δὲν ἀφήνει οὔτε χορὸ

γυρίζουν λυπητερὰ καὶ βαθιά.

Ὁ Ἀντώνης σκιαζεται καὶ γονατᾷ διπλα του
«Δὲν κάνει ἔτσι ὁ κόσμος, γερο-Βασίλη... Δὲν κάνει ἔτσι ὁ κόσμος... Εἶναι κρῖμα... Ἐδῶ μᾶς ἔταξε ἡ μοῖρα μας καὶ δὲν πρέπει νὰ παραπονοῦμασται!»

«Γύρεψα νὰ παρηγορηθῶ κ' ἐγὼ, μὰ τὰ δικὰ μου βᾶσανα δὲν ἔχουν τελειωμῶ... Ἐφαγα τὰ νιάτα μου ἔτσι στὴ σκλαβιά κ' ἔχασα τὴ γενιά μου ὁ ἄχαρος!.. Ὅλα γιὰ τοὺς ἄλλους, ὅλες τὶς μέρες μου καὶ τὶς νύχτες μου γιὰ τοὺς ἄλλους τοὺς τρανοὺς...»

Ὁ γελαδάρης τραβάει τὰ φαρὰ του γένια πού νὰ συνεπαίρνει καὶ τὰ μπερδεῖθε λοζὰ ὁ λίβας καὶ χουγιαζεῖ τὶς ἀγελάδες πού πατοῦνε τὰ μνήματα. Ὁ χαροκομένος σύντροφός του μὲ τὰ λόγια του ζυπνάει καὶ σ' ἀφτό τὸ ἄνεργο πάλαιμα τῆς ζωῆς του καὶ γυρνᾷ τὸ μυαλὸ του βουρλισμένα, ὅτα συλλογιέται πὼς κ' ἀφτός τίποτα δὲν ἔχει δικὸ του «Κ' ἐγὼ ἔτσι εἴμαι!.. Τὶ νὰ κάμω;.. Ἄν τὰφήσω, θὰ ψοφήσω...» λέει βαλαντωμένος. Πέρασε τὴ ζωὴ του τίμια δλῆμερος δουλεφτῆς κ' ἔβγαλε τὸ ψωμί του μονάχα. Ἡ ψωροσακούλα του εἶναι ἀδειανή. Ἐσκυψε σ' ὅλα τὰ μεγάλα ἀφεντικὰ κ' ἐσυντρόφεινε τὰ γελάδια τους. Γέλιο δὲν εἶδε μιὰ μέρα καὶ ὁ

ούτε απογευματιανή, τύπος κοινός, με μόρφωση σαλονιού, χωρίς κανένα βάθος, με την επιπολαιότητα στην κουβέντα και το χωρίς νόημα ως επί το πολύ γέλιο. Όχι πολύ ευορφή, ζωηρή περισσότερο και χαριτωμένη.

Αυτή τη βραδιά είχαν γνωριστή, αλλά βρισκόντανε λαμπρά ο ένας στην συντροφιά του άλλου. Τα έξοδα της κουβέντας τους πλέρωνε ο καυμένος ο κόσμος, που χωρίς να φαντάζεται, που στην καμπούρα του διασκεδάζαν τα δυο εκείνα τρελλά, έδινε το θέμα της κουβέντας και την αφορμή να δείξει ο ένας στον άλλο την εξυπνάδα του.

— Βλέπετε, δεσποσύνη, εγώ γι' αυτό διασκεδάω στους χορούς κάθουμαι και παρατηρώ τον κόσμο με βλέμμα ψυχολόγου, και πάντα μου δίνει αφορμή να γελάσω ή για τη βλακεία, ή για τις idées fixes του, ή για το ντύσιμο, ή για την gantherie. Έπειτα έχουμε και τόσα νόστιμα επεισόδια σ' ένα σαλόνι!

— Έχετε δικιο, βλέπει κανείς τόσα γελοία! απόδειξη αὐτ' ή νέα με τὰ ρόζ. Για παρατηρήστε, έχει ένα decolleté, που θά τὸ ζήλευε ὅποιος ἔχει μανία με τούς σκύλους και θέλει να τούς καλοθρέψη είναι ὅλη κόκκαλα και ποζάρει γιατί νομίζει πώς μπορεί να τρελλάνη και κόσμο.

— Κ' έχει δικιο μήπως δὲ μπορεί ἕναν να τὸν τρελλάνη ή ιδέα, πὼς ὁ Δημιουργὸς κατώρθωσε να σιγάρη τόσες ἀσκημιές σ' ἕνα κομμάτι τόσο δά λαϊμό;

— Χά, χά, χά, νόστιμο! Μὰ κοιτάχτε κι' αὐτὸν πὼς χαιρετάει τούτη τὴν στιγμή αὐτὴ τὴν κυρία με τὰ μαῦρα. Τί ιδέα σας δίνει με τὸ ὄφρος πὼς ἔχει;

— Πὼς πηγαίνει à la recherche de l'idéal. Τὸν καυμένον! ἔχει φάτσας ποιητῆ. Ἄντις πὼς ἦλθε σὲ χορὸ, ἔπρεπε να πάη να ρεμβάσῃ σὲ κανένα κοιμητήριο ή σὲ καμμιὰ ἀκρογιαλιά.

— Ἐγὼ βρίσκω, πὼς περισσότερο μοιάζει με νεκροθάφτη.

— Πειὸ πιτυχημένο τὸ δικό σας. Ἄλλὰ κοιτάχτε και κείνη τὴ ξανθὴ καὶ κάτου, πὼς θέλησε, φαίνεται, να μιμηθῆ l'arc-en-ciel και ντύθη με ὅλα τὰ χρώματα.

— Για τὴν Ἑλένη Κ... λέτε, τὸ συνειθίζει.

— Δὲν ξέρω τ' ὄνομά της· βλέπετε δὲ γνωρίζω πολλούς Κερκυραίους. Ὅριστε αὐτὴ ή ξανθὴ καὶ κάτου.

— Ναι, ναι, ή Ἑλένη εἶναι. Καὶ πὼς να ἰδῆτε τὴν ξανθὴ της, ἀπόψε δὲν εἶναι δῶ, σωστὸς παραγάλλος. Ὅταν πάει μαζί κ' οἱ δυὸ σας κουράζουν τὰ μάτια. Για να δείξουν πὼς ἔχουν φιλανθρωπία, δὲν ἦλθαν κ' οἱ δυὸ ἀπόψε.

— Καὶ δὲ μοῦ λέτε, αὐτὸς ἐκεῖ ὁ ξανθός, πὼς δὲν εἰξέρει κανεὶς ποιὸς εἶναι πειὸ ψηλός, αὐτὸς ή τὰ φωνὸλ του:

— Εἶδατε ντύσιμο; σὰ Παριζιάνικο φιγουρίνι. Ἄξίζει κανεὶς να τὸν πάρη και να τὸν βάλῃ για ρεκλάμα σὲ καμμιὰ βιτρίνα μαγαζιεύ de nouveautés.

— Ὅχι ὅμως ἰδῶ, δὲν ἀξίζει, να τὸν στείλῃ καλύτερα σὸ Παρίσι, να τοὺς δείξῃ τί θὰ πῆ chic.

— Στέλνεται και χωρίς έξοδα σὰν achantillon sans valeur.

— Κοιτάχτε, κοιτάχτε, δεσποσύνη, τώρα θὰ σας δείξω ἀλήθεια κάτι, πὼς ἀξίζει τὸν κόπο. Μιὰ κυρία, πὼς μοῦ θυμάει μιὰ φράση τῆς Gup: «Une croûte de pain oubliée derrière une armoire». Προσέχτε και πέστε μου, ποιὰ εἶναι ή θέση της, πὼς ταιριάζει καλύτερα, σὲ κανένα Ζωολογικὸ κῆπο ή σὸ Ἀρχαιολογικὸ μουσεῖο;

— Φαντάζομαι τί γελοία θάνα! Για ποιὰ λέτε;

— Γι' αὐτὴν τὴν κυρία με τὰ gris μαλλιά και τὸ μαῦρο ὄφρομα.

— Μὰ... ποιὰ;

— Κείνη ἀπέναντί μας, πὼς μιλεῖ μ' αὐτὴ τὴ νέα στ' ἄσπρα κοντὰ σὸ πιάνο δεξιά. Αὐτὴ μονάχα εἶναι σὲ κείνη τὴν μεριά στὰ μαῦρα, τὴν εἶδατε;

— Εἶν' ή μητέρα μου...

— !!!!!

Καβαδάειες 18)7)05.

ΕΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΜΟΥ

Ἀπέθανε ή ἀγάπη μου
χωρίς να πάη σὲ μνήμα
και δίχως να θιαφῆ.

Ἀπέθανε! κ' ὁ θάνατος
τὴν ἔρριξε σὸ κῆμα
πὼς δέρνεται ή ζωή.

Τώρα τοῦ κάκου δάκρυα
γι' αὐτὴν θέλω χύσει
γυρνώντας μοναχός.

Και ζῶ με τὴν ἐλπίδα μου
πὼς νὰν τὴν ἀναστήσῃ
θὰ δύνεται ὁ καιρός.

Κέρκυρα

A. S. BRANAS

ΣΚΙΑΣ ΓΡΟΘΙΕΣ

(Ἡ ἀρχή του σὸ 157 φύλλο).

Τί εἶναι ή καθρεύουσα;...καίπριόν τῆς ἀλληλεπιδράσεως δημῶδους και καθαρευούσης. Ὁ ἀμίμητος αὐτὸς ὀρισμός, περιττὸ να σας τὸ πῶ, εἶναι προῖον τοῦ κ. Σκια (σελ. 6 σὸ τέλος). Ἀνάλογος ὀρισμός ὑπάρχει σὲ κάθε βιβλίο λογικῆς—γελοῖο εἶναι ὅτι μὰς κάνει και γελάμε. Στὴν κρίση του ὁ ἐπικριτής, στὴν ἀρχή, ἔχε παρακαλέσει τὸν κ. Σκια να ὀρίσει τὴν καθρεύουσα, «τὴν διὰλεκτον τὴν ἐπικρατεστέραν»—φοβάται, μόνο, ἔγραψε, πὼς δὲ θὰ μπορέσει. Ὁ κ. Σκια; λοιπὸν τὴν ὀρίσε ὥστε ἄδικο εἶχε να φοβάται ὁ ἐπικριτής. Ἀφοῦ πρῶτα τὸν εὐχαριστήσῃ για τὴν καλοσύνη του τὸν κ. Σκια, και τὸν συχαρεῖ για τὸν πετυχημένο του ὀρισμό—πιὸ ταιριαστός για τὴν καθρεύουσα δὲν μπορούσε να γίνει, θὰ ἤθελε ἀκόμη να τοῦ παρατηρήσει ὁ ἐπικριτής, ὅτι ἀρκετὸς εἶταν ὁ ὀρισμός, και περιττὰ τὰλλα ὅσα γι' ἀπάντηση γράφει στὴν ἴδια σελίδα, γιατί δὲ λένε ἀλήθεια τίποτα. Με τὸ ρῶτημα τοῦ ἐπικριτή και τὰλλα πούλεγε σὸ μέρος ἐκεῖνο δὲν ἔχουσε σχέση ὅσα γράφει τώρα ὁ κ. Σκιας για «τὰ διπλά ή μᾶλλον δίδυμα γλωσσικά στοιχεῖα, ὡν τὰ μὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν καθρεύουσαν τὰ δὲ εἰς τὴν δημῶδη» τουλάχιστο δὲν τὴ δείχνει τὴ σχέση, ἂν νομίζει πὼς ὑπάρχει, ὁ κ. Σκιας, ὥστε δὲν ἀπαντᾷ τίποτα. Για τὰ «διπλά ή δίδυμα γλωσσικά στοιχεῖα, ὡν τὰ μὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν καθρεύουσαν τὰ δὲ εἰς τὴν δημῶδη» τοιαῦτα δὲ στοιχεῖα ὑπάρχουσιν ἐν πάσῃ γλώσσῃ ὡς ὀμολογεῖ ὁ Πάουλ κτλ.» πὼς ἔγραψε ὁ κ. Σκιας στὸ ἄλλο του βιβλίο, και μὰς τὸ θυμίζει τώρα, ὁ ἐπικριτής στὴν κρίση του εἶχε πει δυὸ λόγια. Ἡ σύγκριση πὼς κάνει ὁ κ. Σκιας με τὴν καθρεύουσα και τὴ «δημῶδη» ἀπὸ τὴ μιὰ και «πᾶσαν γλώσσαν» ἀπὸ τὴν ἄλλη δὲν εἶναι σωστὴ, γιατί σὲ καθεμιὰ ἀπὸ τῆς ἄλλης γλώσσας τὰ διπλά στοιχεῖα βρίσκονται σὲ μιὰ γλώσσα, ἐνῶ ἰδῶ ὑπάρχουν, ὅπως λέει ὁ ἴδιος ὁ κ. Σκιας, «τὰ μὲν εἰς τὴν καθρεύουσαν, τὰ δὲ εἰς τὴν δημῶδη». Με τὰ διπλά στοιχεῖα πούχει κάθε γλώσσα, ἀνάλογα εἶναι τὰ διπλά μόνο τῆς δημοτικῆς, καθὼς κοντὰ—σιμά, προσκέφαλο—μαξιλάρι, γίδα—κατσικά, ὄχι ὅμως και τὰ ὕδωρ—νερό, προῖξ—προίκα,

χειμῶνας και τὸ καλοκαίρι ἔφηκαν ὅλη τὴν κακορίζικιὰ πάνου του.

«Τί να σοῦ πῶ κ' ἐγὼ, Βασίλη!.. Μὴν ταρὰ χέβουσαι!.. Δὲ μπορούμε να κάμουμε και τίποτα κ' ὁ Διὰβολος τᾶχει σὸ ζερβὶ του... Ἄβριο, μεθᾶβριο θὰ μὰς ρήξουν σὸ χαντάκι και δὲ θὰ ἔχουμε να ποῦμε λόγο τότες... Ὅχι γιομίζουμε καμμιὰ γούρνα... Τώρα τί να κάμουμε, τί να κάμουμε τώρα; Δὲν εἶναι σὸ χέρι μας, βλέπεις και σύ...»

Ὁ ἀμοῖρος Βασίλης τὸν κοιτάζει με τὰ μάτια του πὼς εἶναι σκιαγμένα και γιομάτα ἀπελπισιὰ κ' ἀλεθρώνει τὰ μαλλιά του στὰ χρώματα, σὰν παραδέρνει τὸ κεφάλι του ἰδῶ κ' ἐκεῖ ἀπὸ τὸν πόνο.

Δὲ βγαίνει λαλιά και βγγαίνει ἀπόβαθα κ' ὀλοένα μὰ ὕστερα φωνάζει ξαφνικά.

«Ὅλοι θὰ ξεπατωθῶμε μιὰ μέρα!.. Κάνας δὲν ἀπομένει ἰδῶ κάτου!..—Πιὰ κατὰρα μὰς πλάκωσε τούς φτωχούς και βαριούμαστε ἔτσι;...»

Και σωπαίνει πάλι. Αἶγα κουδούνια μονάχα κρεμασμένα σὸ λαϊμό τῶν γελαδιῶν γτυποῦνε κάποτε κάποτε, καθὼς σειοῦνε τὰ κεφάλια τους.

Ὁ Ἀντώνης Μπάλλιος γυρνάει και θωρεῖ τὰ σκοτάδια πὼς πυκνώνουν ἀνάγια ὀλόγυρα κ' ὕστερα ξανακοιτάει τὸν κοιτάμενο φίλο του. Τὰ γελάδια του ἐσκόρπισαν μακριὰ κ' ἀρχίζει να φοβάται μὴν

κάμου καμμιὰ ζημιά στὰ ξένα χτήματα.

«Ἐλα να πάμε σὸ χωριό, Βασίλη!» λέει γνομικὰ και ὀρθοστέκεται πάνου ψηλός.

«Δὲν ἔρχομαι, δὲν ἔρχομαι... Σῦρε μοναχός σου.. Να με σκωρέσετε τώρα, Ἀντώνη...» ἀπολογιέται ὕστερα ἀπὸ ὄρα ἐκεῖνος.

«Ὁ Θεὸς μαζί σου τότες...» λέει στερνά, σὰ φέβγει.

«Τούς πεθαμμένους πιὰ δὲν τούς φυλάγει ὁ Θεός. Ἡ ἀπλωχερὶς του εἶναι: μονάχα για τούς τρανοῦς».

Τὰ κουδούνια τοῦ κοπαδιοῦ ἀκούγονται τώρα μακριὰ και ὀβυσμένα και ή νύχτα με τὰ πηχτὰ και μάθρα σκοτάδια της πέφτει ἀπὸ τὴν ψηλὴ κορφή τοῦ κυπαρισιοῦ, ξανοίγεται ὀλόγυρα και κρύβει τὸν ἔρημο ἄνθρωπο ἀνάμεσα στῆς ξεραγκαθιές, στὸς ξύλινους σταθροὺς και στῆς τσουκνίδες.

Μὲς τὴν ἀντράλα του ἐκεῖνος κλείνει τὰ μάτια του πὼς εἶναι ἀγρύπνητα και τρομαγμένα, μὰ τὰφτιά του βάζουν, σὰ να γυρίζει μῦλος, και χαμένος πάλι γέρνει ἀπὸ τὸ ἕνα σὸ ἄλλο πλεθρό.

Γ'

Ἐνα γέλιο εἶναι χυμένο παντοῦ, μὰ κάπου

δίχως ἄλλο δακρύζουνε μάτια και ματώνουν καρδιές.

Οἱ στιγμὲς τοῦ Βασίλη Πλάκα τώρα εἶναι μετρημένες πιὰ κ' ὅλα γύρω του τὰκούει μακρυσμένα και βαθειὰ και τὰ βλέπει σὰν κρυμμένα σὲ καταχινὰ: τὰ πουλιά πὼς ξυπνοῦνε στὰ ροδογελάσματα τῆς ἀβγῆς και ὁ ἀγέρας πὼς γιομίζει ἀπὸ μύρια χαρούμενα τραγούδια: τὰ κλώνια τοῦ ψηλοῦ κυπαρισιοῦ πὼς εἶναι σκαλωμένα τσιρτσάνια και φουρτουροῦνε με γλυκοκελαδήματα: ή χλωμάδα πὼς ἀρχίζει να βᾶφει τὸν οὐρανὸ και τὰστέρια πὼς τραβιοῦνται και σθῆνουν.

Ἐπειτα οἱ θεριστάδες πὼς τραγουδώντας σκορπιοῦνται στὸν ὀλόξανθο κάμπο: ἔχουν τὰ γυαλιστερά δρεπάνια στὸς νόμους τους και μακραίνου πεταχτὰ τῆς ἀρίδης τους για να δουλέψουν με τὴν πρῶνὴ δροσιά. Κάναν καιρὸ ἀνακατώνουνταν κ' ἀφτὸς στὸν κάματο τοῦ θερισμοῦ κ' ἔπρενε κοντὰ στὸς ἄλλους τῆς ἀβλακίης για να θερίσει καμπουριασμένος τὰ ψωμομένα στάχια πὼς κόντεθαν πιὰ να σκάσουν και να τινάζουν ὀλόγυρα τὸν πλοῦσιο και δερμένο καρπό.

Αἶγοι νομάτοι πὼς ἔμαθαν τὸ χαμὸ τοῦ Βασίλη Πλάκα φέβγουν σύνταχα ἀπὸ τὸ κουνάκι τοῦ χωριοῦ. Παίρνουν τὸ δρόμο πὼς σῶνεται σὸ νεκροχῶρι μέσα. Βιάζονται στὴν περπατησιὰ τους και λα-

οὐς—αὐτί. Ὅστε καὶ στὸ πρῶτο τοῦ βιβλίου ὁ κ. Σκιας ὅσα ἔγραφε γι' αὐτὰ δὲν εἶτανε σωστά, καὶ τὸ εἶχε πρὶν ὁ ἐπικριτὴς στὴν κρίση του. Μὰ καὶ σωστά νὰ εἶτανε δὲ βλέπω τί σχέση ἔχουσε μ' ὅσα ἔγραψε στὴν ἀρχὴ στὴν κρίση του γιὰ τὴν καθαρεύουσα καὶ τὸν ὀρισμὸν τῆς ἐπικριτῆς. Κι αὐτὰ ὅπως τόσα ἄλλα, τὰ παραξήγησε, φαίνεται, ὁ κ. Σκιας, γιατί (σελ. 6) γράφει πὼς «ὁ ἐπικριτὴς ἰσχυρίζεται ὅτι δὲν ἔλαβον ὑπ' ὄψιν τὴν ἐν τῇ γραφομένη γλώσσῃ παρατηρουμένην ἐνίοτε ἀμφιταλάντευσιν, ἀξιοὶ δὲ νὰ εἶναι ἡ καθαρεύουσα αὐστηρῶς καθωρισμένη καὶ στερεότυπος». Ἴσως γι' αὐτὸ βρῖσκε νάχουσε σχέση μὲ ὅσα ἔγραφε ὁ ἐπικριτὴς τὰ «διπλά στοιχεῖα» ποὺ φέρνει γι' ἀπάντησιν. Ὁ ἐπικριτὴς ὅμως δὲν εἶπε τέτοια πράγματα· γι' ἀμφιταλάντευσιν χρήσεως δὲ μίλησε, καθόλου δὲν ἀξίωσε νὰ εἶνε ἡ καθαρεύουσα «στερεότυπος» καὶ «αὐστηρῶς καθωρισμένη». Ἐξήγησε ἀπὸ τὸν κ. Σκιας νὰ ὀρίσει ποιά εἶναι ἡ καθαρεύουσα «ἡ διάλεκτος ἡ ἐπικρατεσττέρα» ἀξίωσε δηλ. νὰ εἶναι ὄχι «αὐστηρῶς καθωρισμένη» μόνον κάπως καθαρά περιορισμένη, νὰ ἔχει κάποια σύνορα, ποὺ ἀνίσως κ' ἔχει μὲ τὴ δημοτικὴ—γιατί στὴν ἀρχὴ τῆς, στὸ νόημα τῆς εἶναι ἀκρότητος τῆς δημοτικῆς—δὲν ἔχει ὅμως μὲ τὴν ἀρχαίαν, γιατί ὅπως ἔγραφε ὁ ἐπικριτὴς «ὁ ἀρκετὸς κι ἀπαραίτητος ὅρος γιὰ νὰ λέγεται μιὰ γλώσσα καθαρεύουσα εἶναι νάκκουμπάζει, νὰ ἔχει γιὰ βάση τὴν ἀρχαίαν», καὶ «τὸ γράφειν τὴν καθαρεύουσαν ταυτὸν ἐστὶ τῇ τῶν προγόνων γλώσσῃ προσπειλάειν ἐτι δὲ καὶ ἀποξὺ ἀδῆς ἔχεισθαι». Καθὼς λέει ὁ ἀληθινὰ σοφὸς Πολυλάς «ἐπήραμεν ὡς ἀναφαίρετο, ἰδικὴν μας κληρονομίαν, δίοκληρον τὴν ἀρχαίαν γραμματικὴν, καὶ ὅλον ἀδιακρίτως τὸ λεκτικὸν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καὶ καταδικάσαμεν εἰς θάνατον ὅλους σχεδὸν τοὺς τύπους τῆς νεωτέρας, ὡς λείψνα τῆς δουλείας καὶ τῆς ἐθνικῆς ταπεινώσεως» (Ἀμλέτος, σελ. ε'). Καὶ ἀπὸ τὴν κληρονομίαν παίρνει καθέννας μας κατὰ τὴ δύναμή του, καὶ τὸ γούστο του καὶ φτείνει τὸν τρόπο τὸ γλωσσικὸ ποὺ γράφει—καὶ λέγεται καθαρεύουσα. Αὐτὰ δὲν ἔχουσε σχέση μὲ τὴν «ἀστάθειαν» ποὺ λέει ὁ κ. Σκιας καὶ «τὴν ἀμφιταλάντευσιν τῆς χρήσεως ἧτις ὑπάρχει ἐν πάσῃ γλώσσῃ». Καὶ γιὰ τοῦτο ζήτησε ὁ ἐπικριτὴς ἀπὸ τὸν κ. Σκιας νὰ ὀρίσει, ὄχι ποιά εἶναι ἡ καθαρεύουσα—τὸ εἶπε ὁ ἐπικριτὴς: ὁ ἀρκετὸς κι ἀπαραίτητος ὅρος κτλ.—μὰ ἡ καθαρεύουσα ἢ διάλεκτος, ποὺ ἀνακάλυψε ὁ κ. Σκιας αὐτή, ποὺ καθὼς ἔγραφε στὸ βιβλίο του μὲ τὴ συντησμένη ἀερολογούσα ρητορικὴ

καὶ μικρὴ ἐπιστημονικὴ ἀκριβολογία εἶναι ἡ ζωντανότερα διάλεκτος τῆς Ἑλληνικῆς, διάλεκτος αὐτοτελής, ἔχουσα ἰδίαν γραμματικὴν, ἀκριβεστέραν τῆς γραμματικῆς τῆς δημώδους καὶ μόνον ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτῆς γραμματικὴν γνωστὴ ἐν πάσῃ ἑλληνικῇ χώρῃ καὶ—τὸ πῶς χοντρὸ—εἰς μέγα πλῆθος ἀνθρώπων». Λόγια μόνον φουσκωμένα. Λοιπὸν ἂν αὐτῆς τῆς καθαρεύουσας ποὺ ἔχει γραμματικὴν ἀκριβεστέραν, ἰδίαν κτλ. στοιχεῖα εἶναι τὰ ρῶ (ροῦς) νῶ (νοῦς) ἰκανόησι ἢ δοτικῇ καὶ τὰ τέτοια· ὁ ἀναδιπλασιασμός: μεταπεπλασμένος ποὺ γράφει κὶ ὁ κ. Σκιας, διακεκλαδισμένος, πεπλημελλημένος ποῦ γράφει ὁ κ. Βλάχος καὶ τᾶλλα—νὰ τί ζήτησε νὰ μάθει ὁ ἐπικριτὴς. Κι ὁ κ. Σκιας τὰ πῆρε ὅσα εἶπε ὁ ἐπικριτὴς γι' ἀξίωση ἀνὰ εἶναι ἡ καθαρεύουσα αὐστηρῶς καθωρισμένη καὶ στερεότυπος». — «Αὐστηρὰ» καθαρεύουσα—ἀνεμμένη» καθαρεύουσα. Οἱ προσδιορισμοὶ αὐτοί, ποὺ προσδιορίζουν ἀλήθεια, ποὺ φανερῶνουν κάποια διαφορὰ ἀπὸ ἕνα σ' ἄλλο τρόπο γλωσσικό, ποὺ κ' οἱ δύο λέγονται καθαρεύουσα γιατί ἔχουν τὸ κοινὸ γνώρισμα νὰ μὴ στηρίζονται στὴ σημερινή, ποὺ μιλιέται, τὴ γλώσσα, μὰ νὰ γυρεύουσε,—ὁ ἕνας, τουλάχιστον στα γενικά,—τὸν κανόνα τους ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν, προσδιορισμοὶ ἀναφορικὰ μὲ τὴν ἀρχαίαν τοῦ τρόπου ποὺ ἀκολουθεῖς γράφοντας, πὼς θὰ ἐξηγηθοῦν, πὼς στέκονται λοιπὸν, πὼς δικαιολογοῦνται οἱ ἴδιοι οἱ τρόποι μὲ τοῦ κ. Σκιας τὴν καθαρεύουσα «τὴν αὐτοτελῆ διάλεκτον, τὴν ἔχουσαν ἰδίαν γραμματικὴν κτλ.»;

Ὁ Κοραῆς ἔγραφε «ἔχω εἰπεῖν, ἀγοράσειν, ἐνθυμηθῆναι» γιατί, τὸ ξέρουσε. Τοὺς τύπους αὐτοὺς ἢ ἀρχαία δὲν τοὺς εἶχε, νὰ λέγονται δὲν τοὺς ἔκουσε ποτὲ ὁ Κοραῆς. Παρόμοια στα ὕστερα χρόνια μὰς ἔβγαλε ἡ καθαρεύουσα, ἢ ὁ ψευδαττικισμός, δὲν ξέρω, κάτι ἄλλους τύπους «θὰ ποιήσωμαι, νάποκομίστηται κτλ.». Τέτοιους τύπους ἢ γλώσσα δὲν εἶχε ποτὲ—ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ πῶς παλιὰ ἕως σήμερα. Τέτοιους τύπους συνομήλικους θαρρῶ μὲ τὸν κ. Κόντο, ἀπαντοῦμε ταχτικά πρὸ πάντων στα ἐπιστημονικὰ βιβλία καὶ μάλιστα καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου. Ποιὸς δίνει τὸ κῆρος σ' αὐτοὺς τοὺς τύπους; Ἡ ἀρχαία; ὄχι, ἀφοῦ δὲν τοὺς ξέρει. Ἡ σημερινή; οὔτε· καὶ αὐτὴ δὲν τοὺς ἔχει. Καμιά ἄλλη μεταξὺ; ἢ μεσαιωνική; Τίποτα, ἀφοῦ καμιά ἐποχὴ δὲν τοὺς εἶχε. Ποιὸς λοιπὸν; Ἡ γνώμη πέντε φιλολόγων ποὺ τοὺς πρωτόβγαλαν καὶ εἰκοσιπέντε παπαγάλων ποὺ τοὺς ἔκουσαν καὶ τοὺς μεταχειρίζονται κι αὐτοί. Λοιπὸν, ἂν θέλει νὰ ξέρει ὁ κ. Σκιας, τέτοια

πράγματα ποτὲ δὲ θὰ μπορούσαν νὰ γίνουν, ἂν εἶταν ἡ καθαρεύουσα τοῦ ὄχι «αὐτοτελής» μὰ γλώσσα μόνον ἀληθινὴ, σὰν τὶς ἄλλες. Τέτοια πράγματα μόνον σὲ γλώσσες σχεδιασμένες βλέπουμε νὰ γίνονται. Μόνον σὲ φτιασμένη γλώσσα μποροῦν τὰ τέτοια νὰ ἔχουσε πέραση, καὶ νὰ κρίνονται μάλιστα γιὰ σωστά.

Τὸ φανερό, τάναντίλεχτο κρέμασμα τῆς καθαρεύουσας ἀπὸ τὴν ἀρχαία, ποὺ δὲν ὑπάρχουσε μεταξὺ σύνορα νὰ τὶς χωρίζουν, ὥστε ἂν ὄχι γλώσσα ζωντανὴ καὶ φυσικὴ, «αὐτοτελής» τουλάχιστον νὰ εἶναι, νὰ εἶναι κάτι—αὐτὸ παρατηροῦσε στὴν κρίση του ὁ ἐπικριτὴς, καὶ γύρευε ἀπὸ τὸν κ. Σκιας νὰ ὀρίσει ποιά εἶναι «ἡ διάλεκτος ἡ καθαρεύουσα, ἢ αὐτοτελής». Μὲ τὰ βιβλία ποὺ ἀνέφερε τοῦ θυμίζε τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς γνώρισμα νὰ κρατιέται ἀπὸ τὴν ἀρχαία· κρατιέται ἀπρὶξ—Λιβαδάς καὶ «αὐστηρὰ, ἐπικρατεσττέρα, αὐτοτελής, καθαρεύουσα· κρατιέται χαλαρὰ—ἀνεμμένη. Καὶ τέτοια ἔπρεπε νάνα ἢ καθαρεύουσα, δηλ. ἡ ἀρχὴ τῆς, γιὰ νὰ μποροῦσε στα 1875 νὰ γράφει ὁ κ. Κλ. Ραγκαβῆς, ὁ ποιητὴς τῆς καθαρεύουσας, ἐκείνη τὴ γλωσσικὴ ἀσκημὴ ποὺ λέγεται «Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης»—ἀρχαίως μέλλοντες καὶ ἀπαρέμφατα, καὶ φρασολογία τῆς δημοτικῆς ὅπου δὲν εἶναι ξενισμοί.—Καθόλου «ἀστάθεια τῆς χρήσεως καὶ ἀμφιταλάντευσις» σοῦ λέει ὁ κ. Σκιας, καὶ γιὰ τὰ ἴδια νόμισε πὼς μιλοῦσε κι ὁ ἐπικριτὴς καὶ πὼς εἶχε τὴν ἀξίωση ἀνὰ εἶναι ἡ καθαρεύουσα αὐστηρῶς καθωρισμένη καὶ στερεότυπος». Πιάνει ἔτσι μιὰ σελίδα (7) γράφοντας πράγματα περιττὰ γιὰ τὴν περίστασιν καὶ ζῆνα μ' ὅσα εἶχε πρὶν ὁ ἐπικριτὴς, καὶ ζοδεύει ἄλλη μιὰ (8) γιὰ νὰ γράφει κάτι πολὺ πολὺ σοβαρὰ.

Πολὺ περίεργα εἶναι ὅσα γράφει ὁ κ. Σκιας στὶς σελίδες 23 καὶ 27-28. Γι' αὐτὰ ποὺ δὲν ἔχουσε καὶ σχέση μὲ τὴν κρίση, περιττὸ νὰ πρὶ κανεὶς τίποτα· μιλοῦνε μόνον τους τόσο καλά! Γιὰ μιὰ παρατήρησιν τοῦ ἐπικριτῆ πὼς ἡ καθαρεύουσα «ἡ ἐπικρατεσττέρα διάλεκτος» δὲν ἔχει λέξεις νὰ πρὶ τόσα καὶ τόσα πράγματα τῆς ὕλικῆς ζωῆς, ὁ κ. Σκιας γράφει σὲ μιὰ σημείωσιν (σελ. 31) πὼς εἶναι «ἀτόπος» ἢ φράση «δὲν ἔχει λέξεις». Ἐπρεπε, λέει, νὰ πρὶ ὁ ἐπικριτὴς πὼς «ἐνίοτε δὲν εἶναι ποσοῦτον κοινὰ καὶ εὐχρηστοὶ ὅσον κί ἀντίστοιχοι τῆς δημώδους». Ὅλους διόλου ἀτοπη δὲ μοῦ φαίνεται νὰ εἶναι. Ἄς κοιτάξει ὁ κ. Σκιας σὲ ὅ,τι νύνεται, σ' ὅ,τι τρῶει, σ' ὅ,τι βρῖσκεται μέσα σ' ἕνα σπίτι κτλ. καὶ θὰ συμφωνήσει κάπως μὲ τὸν ἐπικριτῆ. Μὰ κ' ἡ δική του διόρθωσις δὲ μοῦ φαίνεται καὶ τόσο σωστὴ ἀντὶς

χανιάζου, μὰ σπαίρνουν ὄλοι. Ἀπὸ μακρὰ στὸ ξεγνάντεμα καρφόνουν τὰ μάτια σ' ἕναν παραμερισμένο τάφο. Σὰ φτάνουν σ' ἀφτόν, ὁ πεσμένος ἀνθρώπος ψυχομαχάει πιά.

Τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια του εἶναι ζυλιασμένα καὶ ἡ ὄψη του μάθρη καὶ κορνιαχτισμένη κίτριναίζει τώρα. Μονάχα τὰ θαμπὰ του μάτια δείχνουν τὰσπράδι τους, ὅταν τὰ γουρλώνει· λοζὰ γιὰ νὰν τοὺς κοιτάζει ἕναν ἕνα φοβισμένα.

Κάποιος ἤσκιος περνάει ἀπὸ τὸ πρόσωπό του ποὺ πανιάζει καὶ ξεθωριάζει λίγο λίγο. Μὰ σὰ νὰν τοὺς νοιώθει ἀφτούς ποὺ ἤρθαν. Θέλει νὰ κουβαριαστεῖ καὶ νὰ ζαρώσει. Χτυπάει τοὺς ἀγκῶνες του στὴ γῆς γιὰ νὰ σκαφεῖ καὶ νὰ κρυφεῖ ἐκεῖ μέσα παραχωμένος. Ἐνας δαίμονας μάθρος θεόρατος μὲ κόκκινα μακρὰ νύχια καὶ μάτια φωτιά φαίνεται μπροστά του, ἕνα πᾶνον ἀπὸ τὸ κεφάλι, καὶ τὸν φοβερίζει. Ὅλα ἐρήμαζαν μέσα του. Μὰ ὁ ἥλιος βαράει καὶ πλημμυρίζει τώρα τὸ μάλαμα στὸν ἀνοιγμένο καὶ καρπερὸ κάμπο.

Γέρνουν οἱ χωριῆτες ἐκεῖνοι πᾶνον του σὰ λαχταρισμένοι ἀπὸ τὸ σῆσιμο αὐτὸ τῆς ζωῆς καὶ δὲν ξέρουν τί νὰ κάμουν· μὰ δὲν τὸν γκίζουν καθόλου καὶ τὸν ψυχοπονοῦνε μονάχα. Ταράζου τὰ κεφάλια τους ὕστερα κι ὁ ἕνας κοιτάει κατάματα τὸν ἄλλο, καὶ ὁ ἄλλος ἀντιβλέπει νὰ κατίτις. Ἐπειτα

«Ἀφτός, μωρὲ ἀδέρφια, πεθαίνει τώρα!..»
«Ἀφῆστε τον νὰ ξεψυχήσει... Τίποτα δὲ μπορούμε νὰ κάμουμε τώρα...» λέει ἄλλος.

«Ἐσθῆσε μ' ἀφτόν καὶ ἡ γενιά του... Δὲν ἐδιαγούμισε τὴ ζωὴ του κι ἀφανίστηκε...» τελειώνει ἕνας γέρος.

Ὁ φτωχὸς δουλεφτὴς ἀγγομαχάει πάντα. Κατὶ πασκίζουσε νὰ ποῦν τὰ σκασμένα χεῖλια του, σὰ μισανοίγονται καὶ τρέμουσε. Μὰ τὰ ροχαλητὰ βγαίνουν πνιγμένα κι ἀλαφρά καὶ τίποτις ἄλλο σωστὸ δὲν καταφέρνει νὰ ξεστομίσει.

Ὅλη τὴ νύχτα σάβρουνταν σὰν τὸ σκουλήκι πᾶνον στὴν ἀπάτητη ἀκόμα γῆς τῆς γυναίκας του καὶ τῆς θυγατέρας του.

«Νὰ μὲ καρτεράτε, νὰ μὲ καρτεράτε...» ἐσυντύχαινε μὲ τοὺς νεκροὺς βογγῶντας. «Δὲ θάρρησω νὰν τὰ κλωστήσω καὶ στὸν κόσμον τὸν ἀέρινο θάμαι κ' ἐγὼ κοντὰ σας... Ἄ δὲν ἤπιατε ἀκόμα τῆς Ἄρνας τὸ γλυκὸ νερό, βασταχτεῖτε λίγο ὥσπου νὰ σὰς φτάσω... Τὸ μάτι μου ἴδρωσε ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦτο κ' εἶμαι ἕνας λησμονημένος ἀπὸ ὅλους... Νὰ ξεσταχτωθῶ ἀπ' ἰδῶ... Θὰ μάρνηστεῖτε καὶ σεις ποὺ χρόνια σὰς εἶχα μὲς τὴν ἀγκαλιά μου;..»

Καὶ σὰν κουβέντιαζε κολλοῦσε τὸ στόμα του στὸ χῶμα γιὰ νὰ πᾶνε βαθιὰ τὰ λόγια του στοὺς παραχωμένους ποὺ λυώνουν.

στὴν περασμένη του ζωὴ, σὰ γυρνάει τὸ μυαλό του στερνὰ, δὲ νοιάει κανένα ὡτερὸ σημάδι καὶ καμιά χαρὰ. Ἡ νιότη του ὀλόβωλε εἶχε δεθεῖ στὴ σκλαβιά, ἐνῶ τώρα τὰ μαλλιά του ἄλλα ἔπεσαν κι ἄλλα ἔσπρισαν κ' εἶναι γέρος. Τὰ μάτια του λῆμπουν λίγο μ' ἀφτόν· ἡ κακία του μοῖρα ὅμως φτάνει πάλαι ποῦ τοῦ ἔφερνε τὶς μῆρες τῆς δουλειᾶς καὶ τῆς ἀπελπισίας καὶ ἀποσβολωμένος δὲ μπορεῖ νὰ κουνηθεῖ, λὲς καὶ καθεται ἀκίνητη πᾶνον του.

Τὸ θολωμένο σύννεφο ποὺ εἶχε τυλιξὲ τὴ ζωοῦλα του πυκνώνει ὀλοένα καὶ τοῦ παίρνει τὸν ἀέρα· σὰν ἀγωνίζεται νὰ πεθάνει, τινάζει ξαφνικὰ πρὸς τὰ πᾶνον κάπως τὸ κεφάλι του κι ἀνοίγει τὸ ἀχαμνισμένο στόμα του.

Ἐνας χωριῆτης τὸν πιάνει κάτου ἀπὸ τὶς ἀμασκάλες, σηκώνει τὸν πᾶνον καὶ τὸν τινάζει τρεῖς φορές στὸν ἀέρα γιὰ νὰ βγεῖ ἢ βασανισμένη ψυχὴ του.

Ἐπὶ πρῶτον, καὶ τὸ κίτρινον τομάρι του φαίνεται σὰν κωλύμενον πᾶνον στα ξεπεταμένα κόκκαλα τοῦ προσώπου καὶ τῶν χεριῶν του.

«Κακὴ ψυχὴ!» λέει ἕνα ξεσκῶφωτο καὶ μὲ γυμνὰ λερωμένα πόδια χωριατόπουλο ποὺ πρόφτασε κ' εἶδε τὸ πολὺ του ψυχομάχημα.

Τὰ στερνὰ λόγια τοῦ Βασίλη Πλάκα ποὺ σθησμένα τᾶκουσαν οἱ σύντροφοί του εἶταν· «Τάφεντικό!.. Τάφεντικό!..»

Λάρα—Ἀλωνάρης 1905.

ένιότε πρέπει να πει οι περισσότερες αν όχι όλες, και το ισοούτον περισσεύει. Ποιός να είναι ο λόγος του φαινομένου αυτού που γράφει ο ίδιος ο κ. Σκιας; Γιατί αυτές οι λέξεις της ύλικής ζωής, να μην είναι «εύχρηστες». Το να τις έχει ή καθαρήςουσα δε σημαίνει, γιατί είναι κοντά όλες της αρχαίας, και καθώς το είπε ο Πολυλάς «επήραμεν ως αναφαίρετον κληρονομίαν ολοκλήρον το λεκτικόν της αρχαίας Ἑλληνικῆς». Γιατί όμως δεν είναι «κοινά και εύχρηστοι όσον αι αντίστοιχοι δημώδεις»; Τι σημαίνει αυτό; Οι τέτοιες λέξεις κάνουν τον πυρήνα, να πούμε, σε κάθε γλώσσα, κ' έχουν την πρώτη θέση ύστερ' από τον οργανισμό της. Οι άλλες, της επιστήμης, της πολιτείας, των νοημάτων μίξ μορφωμένης κοινωνίας, όσες και νάναι, έρχονται ύστερα. Δεν είναι σίγουρες μέσα στο λεξικό χρωστούνε την ύπαρξή τους στον πολιτισμό και στη μόρφωση, και χάνονται με το σβύσιμο της πνευματικής ζωής σ' έναν τόπο. Η γλώσσα όμως υπάρχει πριν από τον πολιτισμό και τη μόρφωση και δε χάνεται με την πνευματική ζωή. Μά ο κ. Σκιας χάνεται στην ιστορία και φαινόμενα που κι ο ίδιος παρατηρεί δε βλέπει τί σημασία έχουν.

(Έχει συνέχεια)

ΣΠΥΡΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΔΗΘΗΣ.

ΓΙΑΔΟΣ

Στο φως κι' αν έβγει ο στοχασμός απόψε σαν ποτάμι θα σκίση την απάρθρηνη γαλήνη και θα δράμη ψηλά στα ουρανοθέμελα παίρονοντας κύλο δρόμο κι' ο Έρωτας της νέας ζωής θε να νικήη το νόμο.

ΣΤΗ ΔΥΣΗ ΤΗΣ ΖΩΟΥΛΑΣ

Τό είναιί μου συντάραξαν ή φρίκη με τον τρόμο και γροατίζω στις ζωής τον τύρανο το νόμο, κι' άγρια μ' άγγιξε ο χαμός με παγωμένα χέρια ενψ ή ψυχή—δεν ξέρω πώς—θε να ύψωθῆ ως τ' αστέρια.

Κ' ενψ με πέρνει ο πόνος μου καθάλλα σε άσπρον [άτ: να σκίζω χιόνια και βουνα και κάθε μονομάτι κ' ενψ Ηρακλής δεν είμαι εγώ και δε μπορώ να [γίνω σαν τον καπνό, πριν ή ψυχή στο φως πετάξῃ, σβύνω!

ΘΑΝΑΤΟΣ

Στο περιβόλι της ζωής θα στήσω την απόχη σαν έρθῃ ώραίο σαν όραμα, δειλό το πρωτοβόχι, και τα μπουμπούκια των μηλιών κλειστούνε όπως τα [χείλη μίξ κορασιές στο λίγωμα κάποιου φιλιού ένα δειλί. Και θα σκλαδώσω τα πουλιά, απ' τον άητό ως τ' [άηδόνι, έρμοι να μείνουν των δεντρών οι φροντωμένοι κλώνοι, κι' όρχήστρα απ' τα πολλά πουλιά θα κάνω πλάϊ [στη βρύση ν' ακούσω κάτι απ' της Έδεμ τ' απόκοσμο μεθύσι.

Κ' ύστερα το πλατειό φιλι στα χείλη μου να νοιώσω του Χάροντα, σαν μελισσιού, στο λούλουδο, και τόσο να λαχταρίσω άλλη ζωή, σαν θα σταλάξῃ ή βρύση, που έρμο πουλί ή ψυχούλά μου στο φως να φτερου- [γίση.

ΡΩΜΟΣ ΦΙΑΥΡΑΣ

Ο ΝΟΥΜΑΣ ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Για την Ελλάδα αρ. 10.—Για το Έξωτερικό αρ. 10
20 λεφτά το φύλλο λεφτά 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στα κίσκια της Πλατείας Συντάγματος, Όμόνοιας, Υπουργείου Οικονομικών, Σταθμού Τροχιόδρομου (Όφθαλματρείο), Σταθμού υπόγειου Σιδηρόδρομου (Όμόνοια), στο καπνοπωλείο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα, Έξάρχεια), στο βιβλιοπωλείο «Έστιας» Γ. Κολάρου.

Στόν Πειραιά: Καπνοπωλείο Γ. Σαρού, όδ. Βουβουλίνας αρ. 1, διαμ στην Τρούμπα.

Η συντρομή πλερώνεται μπροστά κ' είναι ενός χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Κ Α Ι

ΠΡΑΜΑΤΑ

ΠΕΡΙΦΗΜΑ

τά ελεε ο Γαβριηλίδης σ' ένα φύλλο της «Ακρόπολης» («Ακρόπολις» 10 Αυγούστου 1905, σελίδα 1, στήλη 1). Περιφημότητα. «Σαράντα τόσα γυμνάσια κ' ένα Πανεπιστήμιο. Δηλαδή σαράντα τόσες κουβέξ βλακείας και μιά λιμοκτονίας ή διαφθοράς. Κι απ' αυτά τα πνευματικά βουρκοστάσια θα βγούνε οι μηχανικοί μας, οι τεχνίτες μας, οι γεωργοί μας, οι στρατηγοί μας κτλ».

Αλήθεια μεγάλη χιλιοειπωμένη, μα πάντα στον καιρό της να ξαναειπωθεί. Δεν μπαγιατεύει, αφού κι α λέγεται δεν πιάνει τόπο, κανένας δεν την προσέχει, δε συγκινείται κανένας απ' αυτήν. «Η άνατροφή μας έχρωκόπησε» φωνάζει ο Γαβριηλίδης, «και με χρωκοπημένη άνατροφή ούτε εμπόριο, ούτε επιστήμες, ούτε τέχνες πάνε μπροστά». Ποιός λέει το εναντίο; «Ο Μιστριώτης μοναχά και ή φάρα του. «Σταματήσαμε» λέει, στο Μιστριώτη. Μ' άλλα λόγια καλλιεργήσαμε από το πρωί ως το βράδι κι από το βράδι ως το πρωί μιά γλώσσα νεκρή, παιδενόμενοι και παραδέρνοντας με τη μέγαιρά της τη γραμματική ένασχολούμενοι με τις λέξεις, καταφρονήσαμε τα πράματα».

Ρωτάει ή «Ακρόπολη».

— Από πού διάβολο θα βγούνε άνθρωποι και άντρες, παληκάρια και μητέρες;

Κι άπαντάει, ή «Ακρόπολη» πάλι

— Από πού; Από τη γραμματική του Μιστριώτη, από την καθαρήςουσα του Χατζιδάκη, από την ιστορική δόξα του κνρ Λάμπρου, από τη δογματική θεολογία των ρασοφόρων ή ρεδιγκοτοφόρων άγυριτών, από τα διδαχτικά έγχειρίδια των γραμματοκαπήλων.

Από κε. Ύστερα θα προστεθεί το γαλλικό μυθιστόρημα, ή πορνογραφία, ή μοιχολογία, το σαχλανάγνωσμα του παραμυθιά έφημεριδογράφου, και ή κοπρογέννητη φιλολογία της πενταρολογούσης μεγαλοφυίας.

Λόγια χρυσά, διαμαντένια· αλήθειες μεγάλες, άστραφτερές· μπαλιές κατακέφαλος κι ό,τι άλλο θέλετε. Μά κ' έπειτα; Τι βγαίνει

από μιά φωνή, έτσι σαν ύστερικά, που ακούγεται κάθε χρόνο ή και κάθε ξάμηνο; Τίποτα, τίποτα. Όμορφα λόγια, που ξεχνιούνται την άλλη μέρα καθώς όλα τα όμορφο λόγια. Και το ζήτημα αυτό το μεγάλο, το έθνικό, το ζωικώτατο, δεν κερδίζει τίποτα με τα όμορφα λόγια. Παραδεχόμαστε πώς δεν υπάρχει Ελλάδα σήμερα, ξέρετε την άφορμή του κακού, τη δείχνετε, κι όλ' αυτά τα λέτε έτσι έρασιτεχνικά, για να γράφετε όμορφα άρθρα, για να κερδίζετε τη δόξα της στιγμής. Την Αλήθεια αυτή δεν την παίρνετε για σημαία, δεν τη θεμελιώνετε για άρχή της έφημερίδας σας, δεν τη διαλαλείτε κάθε μέρα, κάθε ώρα και κάθε στιγμή. Τη λέτε σήμερα και την ξεχνάτε αύριο για να μίξ μιλήσετε για Ράλληδες και για Θεοτόκηδες και για κάθε άλλο πολιτικό ή κοινωνικό φασαρία. Έτσι δε γίνεται δουλιά, και τα όμορφα λόγια πάνε χαμένα.

Και στο τέλος σαν Ίερεμιάδες κλαίτε και ξεμαλλιάζετε το κεφάλι σας πώς δε βγήκε ένας να φωνάξει ότι μίξ σώνονν πέντε και μόνο γυμνάσια, και τάλλα να καούν και να πεταχτεί το προσωπικό τους στα πεζοδρόμια, έτοιμο α δεν μπορεί να γίνει τίποτ' άλλο καλύτερο, να καταντήσει σκαφτιάς ή διακονιάρης.

Δε βγήκε ένας; Όχι δά! Βγήκαν πενήντα, εκατό, μα δεν τους βλέπετε γιατί δε σάς σφύρνει νάν τους δείτε. Τρία χρόνα τώρα από τις στήλες του «Νουμά» μιλήσανε τόσοι και τόσοι, ό,τι διαλεκτό και έξοχο έχει ή Ρωμοσύνη, άπάνου σ' αυτό το ζήτημα και λόγου σας μίξ ζητάτε σήμερα τον Έρωτα. Πώς νάν τον δείτε, όταν τα μάτια σας κλεισμένα με λάσπη, δε βλέπουν τους πολλούς; Αν ξεχνάτε τους άλλους δε θυμόσαστε τουλάχιστο κάποιον Ψυχάρη και κάπιο Φωτιάδη που κουρελιάσανε με την φωτοπόρωση Επιστήμη και τη σιδερένια Λογική το άτιμο άντιεκπαιδευτικό μας σύστημα;

ΣΤΟ

περασμένο φύλλο ύποσκαθήκαμε στους άναγνώστες μας νάν τους δώσουμε από το τελευταίο φύλλο της «Μεταρρύθμισης» και το κομμάτι που κρίνεται ο πόλεμος του 97.

Όρίστε λοιπόν κι αυτό γιατί σ' αλήθεια άξίζει να διαβαστεί από τους πετεινόμυαλους έκείνους που ζητάνε άκόμα εύθύνες για τις άτυχίες του 97.

«Και δε μίξ λέτε πώς μπορούσε να νικήσει ο Έλληνικός στρατός τον Τουρκικό;

«Ο Έλληνικός στρατός είτανε συρφετός άγύμναστος από 70 χιλ. άντρες κι ο Τουρκικός 140 χιλ. άντρες πειθαρχικοί, γυμνασμένοι, φανατικοί.

«Ο Τουρκικός στρατός είχε στρατηγούς κι άνώτερους άξιωματικούς πρώτης τάξης, που πολεμήσανε πολλές φορές, είχε και γερμανικό έπιτελείο, ενώ ο Έλληνικός ούτε έπιτελείο είχε, ούτε έπιμελητεία, ούτε τίποτα. Οι άρχηγοί του και οι άλλοι καπεταναίοι του κρυβόντουσαν πίσω από τα κλαριά και κλαίγανε πικρά.

«Ο Τουρκικός στρατός είχε διπλά κανόνια από τα δικά σας και καλύτερα. Έταν όπλισμένος με τελειότερα όπλα, ενώ ο Έλλην. στρατός έχει άκόμα τα γέρικα Γκρά.

«Πήγατε στον πόλεμο, ο Αβδαρίτες, μόνο με' φουσκωμένα λόγια, χωρίς νάχετε όχυρωμένη και μιά γραμμή για ύποχώρηση, με δυό θαμάσιες πίσω σας βουνοσειρές που δεν είχαν ούτε ένα κανόνι. Και στήσατε το άρχηγείο σας στη Λάρισα, σε πόλη δίχως όχυρώματα που με πρώτη προσβολή την εκურίευσε ο όχτρος.

«Και δε ντρεπόσαστε να μιλάτε άκόμα για τον

ψευτοπόλεμό σας; Μετά τότε χάλια σας, όχι μόνο με την Τουρκία, αλλά και με τους πολέμους, αλλά ούτε με τους Τούρκους.

«Και την αδρανείαν του στόλου πώς την εξηγήτε; φωνάζουν άλλοι.

«Σας απαντώ:

«Φανταστείτε στόλο χωρίς κανένα σχέδιο και κανένα έπιτελείο, που τον διάταζε να κανονιοβολήσει όλες τις άχτιές ένας έξω φρενών ύπουργός, δημοκόπος και δικολάβος. (Σημ. Νουμά. Ο κ. Λεβίδης δά! Ακόμα γελάνε οι αξιωματικοί του ναυτικού μας με τις διαταγές που τους έδωσε να μπομπάρδισουν άμέσως τόσο μέρες που για να νάν το καταφέρουν χρειαζότανε να χουν Έγγλέζικο και Φραντζέζικο στόλο μαζί! Ο κ. Λεβίδης, ύστερ' απ' αυτό, ξανάγινε και δεύτερη και τρίτη φορά Ύπουργός!)

«Και δεν ακούσατε πώς ο στόλος αυτός πήγε στον πόλεμο με κανόνια δίχως καψούλια και με ναύτες που τους έπιανε η θάλασσα, και με αξιωματικούς με μιλακές πατούσες;

«Μά ως παραδειχτούμε πώς το Παλάτι διάταζε το στόλο να μην πολεμήσει. Ξέρτε σεις, αν η Αυστρία δεν απαγόρευε ρητά να μη χτυπηθεί η Σαλονίκη, φοβερίζοντας πώς θάρήσει τον Τουρκικό στρατό να φτάσει στην Αθήνα;

«Μ' αν ο Τουρκικός στρατός καταχτούσε την Ελλάδα, τί θα μας ώφελοῦσε να μπομπάρδισουμε τη Σαλονίκη και το Γαϊδουρονήσι;

«Ο στόλος θξίζε, ξ νικούσατε στη στεριά. Τη στιγμή όμως που του δώσατε στα πόδια, έπρεπε ο στόλος να μην κουνηθεί για να γοράσουμε φτηνότερα την ειρήνη.»

«Και το άτιμώτερο απ' όλα είναι πώς άμέσως ρήξαμε όλα τα λάθια του πολέμου στη Βασιλεία. Προδότης ο Βασιλιάς! Αναντρος κι άνικανος ο Διάδοχος!

«Θέλαμε από ένα παιδί, καθώς εΐταν τότε ο Κωσταντίνος—που ποτέ δε διοίκησε μια μεραρχία, ποτέ δε γνώρισε μεγάλα στρατ. γυμνάσια, γιατί ποτέ δεν εΐχαμε στρατό—να διοργανώσει σε λίγες μέρες ένα συρφετό 70 χιλ. να όχυρώσει τη Λάρισα, να κάνει τους λαγούς λιοντάρια, να παρηγοράει τους αντισυνταγματάρχες που κλαίγανε, να όχυρώσει το Δομοκό και τις Θερμοπύλες, να βρει κανόνια και καινούρια όπλα, και κατατροπώνοντας Φόν-Γκόλτς και Έτέμ να μπει νικητής τουλάχιστο στη Σαλονίκη.

«Μά και Μ. Αλέξανδρος και Μ. Ναπολέοντας νάτανε, τέτλια θάματα αδύνατο να κάνει. Και δεν είναι θάμα που κατόρθωσε να σώσει το στρατό με τις υποχώρησες και να γλυτώσει το Έθνος από την όδύνη να δει το Διάδοχο Κωσταντίνο να σέρνεται αίχμάλωτος στην πολι του Κωσταντίνου;»

ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ

χαρακτήρισε μια φημερίδα που ο Ράλλης απαγόρευε να γίνει μνημόσυνο στους σκοτωμένους Κρητικούς.

Και μ' όσα γράφανε άπάνου σ' αυτό το ζήτημα μάς δείξαν πώς εΐχαν την άπαιτηση όχι μόνο η Κυβέρνηση να φήσει να γίνει τό μνημόσυνο, αλλά να κηρύξει και τον πόλεμο στη Ρουσία.

Τί τους έννοιαζε τους παλληκαράδες; Αυτοί έχουν το κουράγιο και μ' όλη την Εύρώπη να πολεμήσει η Ελλάδα; σώνει να γίνει κάτι που να μπορουνε να πουλάνε περισσότερα φύλλα.

Νά, αυτός είναι ο «έντιμος» τύπος του κ. Ράλλη!

Η ΠΟΡΤΗ

της Παναγιάς, σαν κάθε μεγάλη κι έπίσημη γιορτή στον τόπο μας, δε μάς άφησε παραπονεμένους. Έντεκα (άριθμ 11) λαβωμαί με μαχαίρια, ξύλα, κι άλλα όπλα (δεν έλειψε κ' η κλασική πιά σούστα) γενήκανε τη μέρ' αυτή στην Αθήνα και στον Πέραια. Τα ρέστα τα βλέπετε στο βδομαδιατικό φωνοπάζαρο.

Απ' αυτό κι απ' άλλα τέτλια πάει να πιστέψει κανείς πώς ενώ όλ' οι άλλοι λαοί γιορτάζουνε για να γλεντάνε, έμεις οι Ρώμοι γιορτάζουμε για να σκοτωνόμαστε. Ο Ύπουργός λοιπόν που θξθλε να δουλέψει σοβαρά να λιγαστέψει τό μεγάλο αυτό κακό, έπρεπε πρώτα πρώτα να ζητήσει να καταργηθούν όλες οι μεγάλες γιορτές.

ΕΡΩΝΕ

λοιπόν και το συλλαλητήριο για την Κρήτη και μίλησε κι ο κ. Γιολντάσης της «Αστραπής».

«Έπί τέλους! Ήχειάσθησαν οι κρότοι των Ρωσικών πυροβόλων, οι όποιοι μετέβαλον εις έρείπια τους Χριστιανικούς ναούς της Κρήτης, ήχειάσθησαν αι σφαίραι των Ρωσικών όπλων κτλ. διά να εξυπνήσεις εκ του ληθάργου, Λαί των Αθηνών!»

Τί κρίμα που δε μιλήσαμε σ' αυτά τα συλλαλητήριο και μεΐς. Α μιλούσαμε, ύστερ' άπά τον κ. Γιολντάση πάντα, θα λέγαμε:

— Έπί τέλους! Χρειάστηκε να παραφρανήσει ο Αθηναϊκός τύπος, χρειάστηκε να πιστέψει τις παλαβές του ο λαός των Αθηνών, χρειάστηκε να μεταμορφωθεί ακόμα άλλη μια φορά η Αθήνα σε φρενοκομείο, για να μας ξαναγομίσσει μΐγες, ο Γιολντάση της «Αστραπής»!

IBAN ΤΟΥΡΚΕΝΕΦ

ΕΝΑ ΣΥΝΑΠΑΝΤΗΜΑ

Εΐτανε μέρα χυνοπωρινή. Ένα άνάριο λιανόβροχο σά σκόνη έπεφτε από το πρωί και κάπου-κάπου του ήλιου οι άχτιδες λιγοστές σκίζανε τα νέφια.

Ο ουρανός σκεπάζονταν από συννεφάκια, που χύμιζαν το ένα πά στ' άλλο δείχνοντας το γαλάζωμα, που άπλώνονταν καθαίο και γαλήνιο άπκράλλαχο με όμορφη γαλανή λίμνη.

Πέτυχα εύχάριστο άποκοῦμπι στο μαλακό των δεντρών χορτάρισμα κι από κει μ' έφτανε του δάσου ή φωνή.

Οι φυλλωσιές πάνωθε από το κεφάλι μου άσάλευτες σκεδόν και στο φυλλομουρούρισμα που μόλις άκούγονταν, τό τραγουδι ξάνοιγα τού χυνοπώρου.

Και δεν εΐταν ούτε των μισάνοιχτων φύλλων τό ανατρίχιασμα στη γελαστή άνοιξη, ούτε η γλυκειά του καλοκαιριού νάρκη, ούτε τό θλιμμένο χαΐρε, που τό χυνοπώρο μάς στέλνει, μά εΐταν ώσαν γλυκομουρούρισμα μέσα σε ύπνο.

Από καιρό σε καιρό ένας άνάλαφος άέρας φυσούσε κ' έσμιγεν άγκαλιαστά τις ψιλές δεντροκορφές.

Μά ότ'αι ο ήλιος φώτιζε, τό βόθος του δάσου που θαμπασέπαζε της καταχνιάς τό πέπλο, φεγγολούσε όλο χαμόγελο και των φλαμουριών τα λυγρά κορμιά άσπρογάλλιαζαν ώσαν απλάζι, ενώ τα φύλλα πέφτανε χάμου σά χρυσή βροχή.

Κάποιες φτέρες κιτρινασμένες κιόλα από του χυνοπώρου τό λιόβορι ύψάνονταν χαριτωμένες κι άλλ-

λες, φρεσκομένες τις δάμασκένιες στακάματιές της βροχής, γέρνανε σά κωμικά φτερά προς τό χορτάρισμα των δεντρών, που χαιδεβαν ο άθέρας τους. Σάν κούβονταν ο ήλιος, τό δάσο λούζωνταν σά γαλάζιο φως, άμαλαγο, όπου κάθε ζωή πνέγονταν μονάχα των φλαμουριών τα κορμιά άσπρολογούσαν ώσαν κολώνες χιονού σε μια λευκότη σκληρή, που χτυπούσε στο πράσινο.

Και τότες ή βροχή έπεφτε σταλα σταλα στην άρχη, έπειτα πυκνή με τα μωρόσκοπα και μωσικό της μουρούρισμα.

Έβλεπες ακόμα άνάμεσα στα χλωμαπρένα φύλλα και μερικά πράσινα κ' έδω κ' εκεί πρόβανε κάνα νιο βλαστάρη δλοσφύριμα ή χρυσοκίτρινο, που φλέγονταν καθα ποδήλιου άχτιδα στο χαιδεθεί, ξεχωρίζοντας τώ δεντρών τα κλωνάρια χτυπητά στο φως.

Σάπαινα κτά πουλιά, μονάχα του μελισσοφάκου τό περιγελαστό και χροῦμένο ξεφωνητό χύνονταν σε κύματα, ξαναζώντας τη βαθεί σαλακι.

Πριχού φτάσαν, πάρασα μέσαθε άπάνω δάσο λεύκων. Καθόλου δε μ' άρέσανε κΐτα τα λευκόστηθα δέντρα με την άσημίνα φυλλωσιά, που σαλεύει έπίμονα και με τα φύλλα του που κουνιόνται πάνω στα μακροφά τους κλωνάρια.

Πρέπει ώστόσο να μολογήσω πώς τις καλοκαιρινές βραβείες, σαν ύψώνεται από την άγκαλιά πυκνών χαμόκλαδων και σπιθοβολίες στο δυσμικό φως, ως να εΐταν κάθα του φύλλο χρυσοπέταλο και τό κορμί του ως να πλημμυρίζονταν από παρρηό φως, τό δέντρο αυτό είναι ώραίο.

Κι ακόμα εΐν' όμορφο σε κλοκκιρία, όταν δυνατός άέρας κουνάει τα φύλλα του προς όλες τις μεριές, που θαρρείς πώς λαχταρεί να πετάξη προς την έξοχή.

Νά για ποιό λόγο δε σταμάτησα στών λεύκων τό δάσο, μά προτίμησα να βρω άναπαψη κάτου από μια φλαμουριά, που τα κλωνάρια της τα χαμηλά χαμηλά με σκεπάζαν από τη βροχή.

Ύστερα από λίγες στιγμές σφύριξα στο σκύλο μου και, σά σωστός κυνηγός, δεν άργησα ν' άποκαμηθώ. Κ' εγώ δεν ξέρω πόσο κοιμήθηκα, μά όταν ξύπνησα τό δάσο πλημμύριζε από ήλιόφωτο κι άνάμεσα από τα φύλλα που ο άέρας άποχώριζε, όλοϋθε έβλεπα να ξαπλώνεται τό άπέραντο γαλάζωμα.

Ότ' ένα πιά σύγνεφο. Εΐχε καλοσυνέζει κι άνάπνεγα τη δυναμερή δρασεράδα που σου άνοίγει την καρδιά και σου μνηάει μιάν όμορφη βραδιά.

Καθώς σηκώθηκα να τραβήξω για τό κυνήγι, παρατήρησα μια χωριατοπούλα που άκίνητη κάποιον περίμενε. λίγα βήματα μακρύτε μου. Καθονταν με τό κεφάλι γερά στο στήθος ταραγμένη ένα χοντρό μπουκέτο από άγριολούλουδα γλυστρούσε από τό χέρι της τ' άκίνητο, που κρεμούσε και οι άνθοι πέφτανε άργά, ένας-ένας στο φουστάνι της τό ρηγυτό, κάθε που η παιδοῦλα θαρυναστέναζε.

Η διπλή σειρά από ψεύτικα μαργαριταρια, πουχε γύρω στο λαιμό, έπεφτε πά στο λευκό της πουκάμισο κλεισμένο στο στήθος και στα μανίκια και που τέλειανε σε μικρές σούφρες γύρω στο κορμί της. Από τό κόκκινο κεφαλομάντηλο, που κρατούσε τα ξανθά της μαλλια, που εΐχανε ένα ώραίο χρώμα ξανθό-σταχτερό, ξεπρόβανε τό χαριτωμένο της προσωπάκι κ' η λευκότη του μετώπου της. Τα δέρμα της εΐταν μελαχρινό, με κείνο τό ξεχωριστό μάραμμα που έχει τό λεπτό δέρμα. Τα μακρὰ της ματόκλαδα, καθώς κρατούσε κατεβασμένα τα μάτια της, ήσκιωναν τα μάγουλά της, όπου ένα δακρυ

στήν έξοχόν. Στήν Πετρούπολη ἀλλάζει τὸ πρᾶγμα. Δὲ μπορεῖς οὔτε στὸν ὕπνο σου νὰ φανταστῆς τὸ τί μᾶς προσμένει καὶ πέρα. "Ακου! Κοινωνία διαλεχτή, γραμματισμένη, καθὼς πρέπει. "Επειτα, κόσμος, ἀμάξια, παλάτια ἀρχοντικά, κόσμος, δρόμοι, ἀμάξια, ἀμάξια!..

"Ἡ κοπελλοῦλα τὸν ἄκουγε λαχανιάζοντας, μὲ τὸ στόμα μισανοιχτὸ σὰν παιδάκι ποῦ τοῦ λὲς παρὰ μῦθι. «Μὰ τί κάθουμαι καὶ σοῦ φέλω δῶ πέρα, ἀφοῦ δὲ μπορεῖς νὰ καταλάβῃς ἀπ' αὐτὰ τὰ πρᾶγματα».

— "Α! ναί! σὲ καταλαβαίνω, Βίχτωρ "Αλέξανδρος, εἶπ' ἐκείνη, ναί, ναί ὅλα τὰ καταλαβαίνω, ἔνοια σου.

— Καλά! Κολοκύθια!

"Ἡ "Ακουλίνα σοβαρέφτηκε.

— Εἴδουνα πολὺ πῶ γλυκὸς μαζί μου πρωτῆτερα, Βίχτωρ "Αλέξανδρος, εἶπε κατεβαζοντας τὰ μάτια της καὶ δὲ μὲ μιλοῦσες ἔτσι σκληρόκαρδα.

Ξανάπε τῆ λέξη «πρωτῆτερα» μὲ θλιμμένο κίνημα.

Σώπασαν κ' οἱ δύο γιὰ μιὰ στιγμή.

"Επειτα κείνος στηρίχτηκε στὸν ἀγκῶνα του καὶ εἶπε:

— "Ὁρα τώρα νὰ φεύγω.

— "Ὁ! "Ὁχι! Μείνε λιγάκι, παρακάλεσε ἡ "Ακουλίνα, στάσου, στάσου μιὰ στιγμῶλα.

— Μὰ πῶς; Δὲ σὲ χαιρέτησα δά;

— Μείνε, μείνε λιγάκι, ξανάπε.

Ξαπλώθηκε πάλι κατάχαμα κείνος κι ἄρχισε νὰ σφυρίζῃ τῆς "Ακουλίνας ἡ ματιά οὔτε στιγμή τὸν ἄφινε, τὸ στήθος της κολπώνονταν, τὰ χεῖλια της τρέμανε κι ἀπὸ τὰ κατάχλωμα μάγουλά της μιὰ κοκκινάδα συχνοδιάβαινε.

Ξαρονικά ἐκραξε ἀλλόφρονη: «Βίχτωρ "Αλέξανδρος! Εἶναι κακὸ αὐτὸ ποῦ κάνεις κι ὁ Θεὸς τὸ ξέρει, εἶναι πολὺ κακὸ!»

— Τί θέλεις νὰ πῆς τώρα; ἀποκρίθηκε μὲ τὰ φρύδια σουφρωμένα καὶ στηριζόμενος στὸ δεξιὸ του ἀγκῶνα.

— Ναί, ναί, εἶναι πολὺ κακὸ! Οὔτ' ἓνα γλυκόλογο δὲ βρεῖσκεις νὰ μοῦ πῆς πριχῶ μ' ἀφήσης γιὰ τόσον καιρὸ ἔρημη στήν κακομοιριά μου, ἐμένα, μιὰ δυστυχισμένη!

— Μὰ καὶ τί θέλεις νὰ σοῦ πῶ;

— Τὸ ξέρεις καλύτερα ἀπὸ μένα, μὰ δὲ θέλεις. Δὲν τὰ ξίζω δά καὶ τόσο νὰ μοῦ φέρνουνται ἔτσι.

— Μὰ εἶσαι παράξενη, τὸ ξέρεις; Τί θέλεις νὰ σοῦ πῶ;

— "Ἐνα λογάκι, ἓνα λογάκι τόσο δά...

— Ξέρεις κάνε ποῦ δὲν ξέρεις τί λὲς!

Καὶ μὴν ὑπομένοντας πιά ὁ Βίχτωρ σηκώθηκε. — Μὴ θυμῶνῃς, μὴ θυμῶνῃς, εἶπε ἡ "Ακουλίνα, καὶ τὸν κράτησε ἀπὸ τὰ χεῖρια, ἔτοιμη νὰ λυθῆ σὲ κλάμματα.

— "Ὁχι, δὲ θυμῶνῃς, ἀλλὰ σοῦ λέω καὶ σοῦ ξαναλέω πῶς τίποτα δὲ μπορῶ νὰ κάμω. Γιατί, ἀδερφέ, θαρρῶ νὰ μὴ στοχάζεσαι πῶς θὰ σὲ στεφανώθῃ (1), εἰ; λοιπὸν τί θέλεις;

Καὶ τέντωσε τὸ λαιμὸ του γιὰ ν' ἀκούσῃ τὴν ἀπόκρισίν της.

— Τίποτα, τίποτα, μονάχα λέω πῶς θὰ μποροῦσες νὰ μ' ἀφήσης ὅχι μὲ τέτοιον τρόπο, πῶς θὰ μποροῦσε νὰ μοῦ πῆς ἓνα γλυκὸ λόγο... Μουρμούρισε

κάτι, τέντωσε πρὸς αὐτὸν τὰ δύο της χεῖρα ποῦ ἔτρεμαν καὶ δίχως πιά καμμιά δύναμη καὶ πνιγμένη ἀπὸ τὸν πόνο της, ξέσπασε σὲ λυγμούς.

— Χμ! Νὰ τα μᾶς τώρα! εἶπε ἡσυχος-ἡσυχος ὁ ὠραίος Βίχτωρ σιάχνοντας τὰ μαλλιά του.

"Ἡ "Ακουλίνα δὲν ἔπαυε τὰ κλάμματα κ' ἔλεγε:

— "Ὁχι, ὄχι, δὲ θέλω τίποτα, τίποτα, μὰ τί θ' ἀπογείνω μὲ τοὺς γονιούς μου; θὰ μὲ καταφρονέσουνε καὶ θὰ μ' ἀφήσουν ἔρημη. Θὰ μοῦ δώκουν στανικά κάποιον ἄντρα ποῦ δὲ θ' ἀγαπᾶω, ἄχ! ἀλλὰ σὲ μένα!

— Καλά! Λέγε, λέγε λοιπὸν ἀφοῦ σ' ἄρῃσει.

Εἶπε τὸ παλληκάρι περιγελαστικά.

— "Ὁχι, ξανάπε κείνη ἀπελπισμένη, τίποτα δὲ θέλει νὰ μοῦ πῆ, οὔτ' ἓνα μικρὸ λογάκι, ὥστόσο ἂν μοῦ ἔλεγε: "Ακουλίνα σέ....

Τὸ φτωχὸ παιδί νικημένο ἀπὸ τὸν πόνο ἔπεσε προύμητα πὰ στὰ χόρτα καὶ τὸ κορμάκι της σπαρταροῦσε ὀλάκερο μέσα σὲ λυγμούς. Πνίγονταν στήν ἀπελπισία της μέσα. "Ὁ "Αλέξανδρος τὴν κοίταξε μιὰ στιγμῶλα, ἔπειτα σήκωσε τὴν πλάτη του κ' ἔφυγε μὲ μεγάλα πατήματα.

Σὰ συνῆρτε λιγάκι ἡ "Ακουλίνα, ἀναστήκωσε τὸ κεφάλι της καὶ βλέποντας πῶς εἶτανε μόνη σηκώθηκε κοιτώντας μακριάθε τὸ Βίχτωρα ποῦ φευγε. Τῆς ἤρτε νὰ τρέξῃ κατόπι του, μὰ τὰ γόνατά της λυγίσανε στὸ βάρος τοῦ κορμιοῦ της κ' ἔπεσε γονατιστὴ ἐνώνοντας τὰ χεῖρα.

"Ἡ συμπάθεια ποῦ μοῦ γεννοῦσε ἡ φτωχὴ κοπελλοῦλα νίκησε καὶ τὴ θέλησὴ μου βγήκα βιαστικά ἀπὸ τὸν κρυφῶνα μου κ' ἔτρεξα νὰ τὴν βοηθήσω.

Μὰ ὅταν μὲ παρατήρησε, ξαναβρῆκε τὴ δύναμή της καὶ, ἀφίνοντας ἓνα μικρὸ σκουξιμο, χάθηκε πίσω ἀπὸ τὰ μεγάλα δέντρα, σπέρνοντας στὸ διάβα της τοὺς ἀνθούς ποῦ εἶχαν μείνῃ στὰ γόνατά της. "Ὅταν ἔφυγε, ἔσκυφα καὶ μάζεψα τὰ πεσμένα ἄνθια, ὕστερα τραβήξα πάλι γιὰ τὸν κάμπο.

"Ὁ ἥλιος κόντεθε νὰ βασιλέψῃ κι οἱ ἀχτίδες του λίγο-λίγο καὶ χλώμιαναν.

Στὸν οὐρανὸ ἓνα καθάριο κι ἀμάλαγο φῶς ἀπλώνονταν ποῦ λίγο-λίγο σκοτεινιάζε. "Ἡ μέρα ἔφυγε καὶ τὸ μούχρωμα σὲ λίγο θὰ ξάπλωνε τὴν φτερούγες του ὀλόγουρά μου.

"Ἐνας ἀνάλαφος ἀέρας ἔπνεε ποῦ βοοῦσε πὰ στὰ χέρσα καὶ ξερὰ χωράφια, σέρνοντας μαζί του τὰ ξερόφυλλα, ποῦ στρώνανε τὸ δρόμο καὶ τὴν ἄκρια τοῦ δάσου. Τὰ μεγάλα δέντρα βογγοῦσαν σιγὰ στὸ πνεῦμα τοῦ ἀνεμοῦ. Στὸν ἀέρα τῶν μισομαραμμένων χορταριῶν, στοὺς φράχτες καὶ στὰ παραμικρότερα κλωνάρια εἶτανε σταματημένα λεφτοκαμωμένα πλοκάδια ἀπὸ λευκὰ σφαλαγγάκια, ἀπὸ κείνα ποῦ βλέπεις ὀλοῦθε νὰ γυρίζουν τὸ χυνόπαρο καὶ ποῦ λάμπουνε σὰ λαμπυρίδες.

Μιὰ μεγάλη θλίψη μὲ γέμισε καὶ σταμάτησα.

"Ἡ φύσι, εἶταν ὕγρὴ ἀκόμα ἀπὸ δροσιά, μὲ τὸ στερνὸ της αὐτὸ χαμόγελο σοῦ πρόλεγε τίς τρομάρες τοῦ χειμῶνα ποῦ ἔρχονταν κιόλα. "Αἶσθνα ἓνα κοράκι εἶδα νὰ περνᾷ σὲ μεγάλο ψῆλωμα πάνωθε ἀπ' τὸ κεφάλι μου. Πετοῦσε βαριά μὲ κοίταξε πλάγια καὶ μπῆκε στὸ δάσο σκούζοντας πένθιμα δίχως διακοπή. "Ἐνα κοπάδι ἀγριοπερίστερα ἀπὸ κείνα ποῦ σοῦ προμηνᾶνε τὸ χειμῶνα χούμηξε τ' ἀψήλου στὸ κοντινὸ χωράφι ἔτοιμο γιὰ πόλεμο. "Ακουσα τὸν κρότο μιᾶς τελέγας πίσω ἀπὸ μιὰ μπακαλοῦλα ρεῖπια.

Τέλος ἔφτασα στὸ σπίτι ποῦ μὲ καρτεροῦσε ὅπως πάντα γλυκεῖα ἀνάπαψη.

Καὶ πάντα ξανοίγω μπροστὰ μου τὰ μεγάλα θλιμμένα τῆς "Ακουλίνας μάτια..

Τὰ μπουκατάκι ἀπὸ τὰ μῆ-μὲ-ξεχνης, ποῦ οὐλάξα γιὰ νὰ θυμᾶμαι τὴ φτωχὴ παιδοῦλα μαράθηκε, μὰ ἡ θύμησὴ της θ' ἀνθίξῃ πάντα μέσα μου.

Λευκάδα

IUNTA ΓΑΡΤΣΑΝΗ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΒΓΟΥΣΤΟ

"Ἄμχ κανεῖς καθήπει καὶ μαζέψει ὅλες τίς ἑλληνικὲς συνήθειες, ὅλα τῆς Ρωμιόσῳνης τὰ ἔθιμα καὶ τίς παραδόσεις, σὲ τί περὶ ὀλι πλοῦσιο ἀπὸ φυτεμένες ἀγνὲς καὶ πάναγνες καρδιές, ἄδολες καὶ ἄκακες ψυχές, γεμάτες ἀγάπη καὶ λατρεία στὰ πατρικά καὶ στὸ μεγάλῳχαρο Θεὸ. θε νὰ βρεθεῖ!

Εἶν' ἀλήθεια πὸς αὐτὸς ὁ πενεμένος «Νουμάς», ἔλατρεμένος ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστες του καὶ τοὺς μελετητῆς του, ἀπ' ὄντας ἕκκαμ ἀρχὴ νὰ τὸν διαβάζω μὲ μάζεψε ὀλάτελα, μὲ σκλάβῳσε μὲ τὴν πατριωτικὴ του ἄδολη καὶ ξαστερόρωτη πορεία, μὲ τὴν ἀληθινή, ποῦ χτυπάει εὐτὸς μὲς τὴν καρδιά, φιλολογία του, καὶ τοῦτο δὲν τὸ ἀποδίνω στίς τόσες διαλεχτῆς πέννες τόσο, ὅσο στὴ φυσικὰ καὶ παντοδύναμη γλώσσα ποῦ μεταχειρίζεται. Καὶ δὲν εἶναι δά καὶ μεγάλη τόλμη ἂν πῶ, πὸς ἂν στὰ ἀθῳρητα ὕψη του ὁ Πλάστῳς δὲ μιλάει δικτὴ του γλώσσα, ἀλλὰ μιὰ ἀπ' τίς μιλοῦμενες στὰ πέρατα τοῦ κόσμου, αὐτὴ θε νὰναὶ ἡ ἔθνικὴ μας γλώσσα!

"Ἐγὼ αὐτὸν τὸν παράγραφο ἔτσι σὰν σὲ περιθῳριο τὸν ἔγραψα, κι ὁ σεμνοστολισμένος «Νουμάς» μας ἄς μοῦ τὸν συχωρέσει, γιατί ἡ ἀλήθεια ὅπου κι ἂν τύχῃ πρέπει νὰ ξεστομίζεται.

Σήμερα ξέροντας πὸς ὁ «Νουμάς» μὲ λαχτάρα μαζέθει ὄλα τὰ πανῳρια κ' εὐγενικὰ ἔθιμα τῶν σημερινῶν Ρωμιῶν, ποῦ κι αὐτὰ μονάχα δεῖχθουνε πὸς εἶναι ὁ λάος μας ὁ διαλεγμένος τοῦ Θεοῦ, κ' ἡ πατρίδα μας ἡ μεγάλη δὲ θε σθῳσει σὰν πὸς πολλοὶ καλοθελητάδες τσαμπουνίζου ἀδιάντροπα, ἀλλὰ πάλι θ' ἀστραποφωτῳσει τὸν κόσμο μὲ τίς πολλῆς τῆς χάρες, ξέροντας, λέω, πὸς μὲ πόνο πὰ μάζεβει τὰ ἔθιμα αὐτὰ ποῦ γίνονται σὲ διάφορες κατατοπιές, καὶ διαλεγμένα μπορεῖ κανεῖς νὰ τὰ φυλλομετρήσει καὶ νὰ τ' ἀπολάψει στίς φωτεβῳλες σελίδες του, καὶ θέλοντας νὰ μακρύνω λίγο τὴν ἀνάδα μ' ἓνα κομμάτι ἀπ' τὴν ἑλληνικὴ ζωῆ, θε γράψω ἓνα ἔθιμο ποῦ γίνεται στὸ χωριὸ μου κάθε χρόνο, τὸ δεκαπεντάβγουστο, στὴ μισρτὴ τῆς Παναγιῆς τῆς μεγαλόχαρης.

Κεῖ ἀπαντικρῳς στὴν ἀνθῳβολη καὶ μυριαπλουμισμένη ἀπ' τὴ μεγάλη μάννα τὴ φύση Καλαμάτα, λίγο πᾶνου ἀπὸ τὸν κάβο τῶν Κιτριῶν, ὅθε ὁ Πετρόμπενπης ξαπόλυσε τὴν πρώτη προκήρυξη στίς προστάτισσες Δυναμες γιὰ τὸ εἶδωλο τοῦ "Ἐλληνα, τὴ Λευτεριά, π' ἀκόμα δὲν τὴν ἔνοιωσε τέλεια νὰ λαχταρίζῃ στὰ στήθια του, κ' ἐμήνησε στοὺς μεγαλόδυναμους τῆς γῆς πὸς ὁ Ρωμιὸς ἀγανᾶχτησε βαστᾶντας στὸ λαιμὸ του τὸ ζυγὸ κι ἀποφᾶσισε νὰδράξῃ τάρματα καὶ ἡ νὰ ζῳση λεύτερος ἡ νὰ ξεψυχῳση πᾶνου στὸ τρανταχτερὸ καρυοφύλλι του, βρεῖσκεται ἓνα χωριὸ γιομάτο ἀπὸ πρασιναδά καὶ κρουσταλλῳνιες βρουσοῦλες ποῦ τὸ λῳνε Ντολοῖ. Παράμερα σ' αὐτὸ σηκῳνουνται κι ἄλλα χωριουδάκια πολλὰ ποῦ

(1) "Ἐνας δροβῳδῳς ἡ κχαμριέρῳς θαρρεῖ ταπεινῳση νὰ πάρῃ γυναῖκα του μιὰ χωριῳτίσσα. Εἶναι γᾶμος ποῦ δὲν ταιριάζει.

βλέποντας τα κανείς ἀπ' τὴν Καλαμάτα λές καὶ βλέπει ἕνα μελαχρινὸ καὶ σπαρταριστὸ ἀπὸ ὀμορφιά πρόσωπο κορασίδας γιορτάζει ἑλίες, ὅπως τις λέμε. Ἀπαοσάλαχτα καθὼς πού κι ὁ Βόλος μὲ τὰ μαγεμένα χωριά του τὴν Πορταριά, τὴ Μακρονήσια καὶ ἄλλα

Αὐτὸ τὸ χωριό, οἱ Ντόλοι, τὸ μολογᾷ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη ἢ Μάνη πὺς ἔβγαλε τοὺς καλύτερους ἄντρες τῆς.

Ἡ κορνίζα αὐτοῦ πού χωριῦ εἶναι μιὰ ἐξοχὴ βουνογραμμὴ π' ἀλλάζει ὅλα τὰ χρώματα καὶ τίς βαφές τῆς παρθένας φύσης, ἀπὸ τοῦ μελανιασμένου καὶ τοῦ πράσινου ἴσαμε πὺ σαχτεροῦ καὶ τοῦ χιονωφτισμένου.

Κάτου σάν πελώριος καθρέφτης ἡ θάλασσα τῆς Μεσσηνίας ἀργουλάει τὰ κύματα τῆς, κι ἀπέκνι τὸ ἀκρωτήριο τοῦ Ἀκρίτα μὲ τὸ ἀπάτητο νηάκι Βενέτιο σπὴν ἔκρη, ἡ Κορώνη ἢ γλυκεῖα πατρίδα τοῦ ἀλησμόνητου Γιάννη Καμπύση. Ἐὸ Βουρκάνο πού τῆς ἀειπαρθένης ἢ μασσιχένια εἰκόνα τοῦ Λουκᾶ θρονιάζεται, κ' ἡ Καλαμάτα πού ἐργάζονται τὰ κορίτσια σπάργασσ' ἔριζ τοῦ μεταξιοῦ, πού τὰναφίρει στὸν πρόλογό του στὰ «Φάρσα τῆς ζωῆς» ὁ Καμπύσης.

Οἱ ἄνθρωποι πού κατοικοῦνε τὸ γελαστὸ αὐτὸ χωριὸ Ντόλοι, εἶναι μπουρὸ καὶ πὺ οἱ πιὸ ἐργατικά καὶ πιὸ σφιχτοδεμένα μὲ τίς Ἑλληνικὲς παραδόσεις καὶ μὲ τὴν ἄγια θρησκεία τοῦ Χριστοῦ μας.

Εἶναι χωρισμένο τὸ χωριὸ ἀπὸ ἕνα μικρὸ λαγκαδάκι γκαυτό καὶ λέγεται «πάνου χῶρα» καὶ «κάτου χῶρα». Ἐχει δύο καθολικὲς ἐκκλησίαι τὸν Ἀγ-Διά καὶ τὸν Ἀγ-Βασίλη. Ἐκκλησία μύρια καὶ ἔχει λίγες καθαρὲς Βυζαντινὲς ἐκκλησίαι· μιὰ ἀπ' αὐτὲς ἡ Ἁγία Παρασκευὴ εἶναι τόσο πολυβουίστη πού κάνει τὴ φωνὴ τοῦ πιὸ χειρότερου ψάλτη ὑπέργεια καὶ μελωδική.

Τὰ γράφα αὐτὰ βέβαια γὰ νάποδείξω σὲ πόσο βαθιὸ πόθο οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ αὐτοῦ ἔχουνε τὴ θρησκεία μας καὶ φυσικά, κοντὰ μ' αὐτὴ, τίς Ρωμῆικες παραδόσεις.

Καὶ τὸ ἔθιμο πού κρατᾷ αὐτὸ τὸ χωριὸ καὶ πού θάναφέρω σήμερὰ θρησκευτικὸ χαρακτῆρα ἔχει.

Στὶς δύο ἄκρες τῆς πάνου χῶρας, βρίσκονται δύο ἐκκλησίαι ἀφιερωμέναι στὴν Παρθένα καὶ γιορτάζουνε τὸ δεκαπεντάβγουστο. Ἡ κάτου χῶρα μόνο στὸ γιορτασμὸ τὸν καλλίτερο συντρέχει καὶ πουθενά ἄλλου καθὼς πού θὰ ἰδοῦμε πὺς διοργανώνεται αὐτὴ ἢ γιορτὴ ἀπὸ τοὺς χωρικοὺς. Εἶναι χωρισμένη ἡ πάνου χῶρα ὅσο γὰρ τίς δύο αὐτὲς ἐκκλησίαι σὲ δύο μεριές, καὶ λέγονται «Γερμανιάνοι» καὶ «Μπομπονιάνοι». Ὄντας πλησιάζει ἡ γιορτὴ τὸ δεκαπεντάβγουστο, ἐκλέγεται ἐπιτροπὴ ἀπὸ κάθε ἀπὸ τὰ γαπημένα αὐτὰ θρησκευτικὰ κόμματα καὶ μαζέβει χρήματα ἀπὸ τοὺς ἐνορίτες γὰρ τὸν καλλίτερο γιορτασμὸ. Τὸ κάθε κόμμα προσέχει πὺς θὰ γιορτάσει καλλίτερα, καὶ καὶ στήνονται κἄτι ὠραῖες κουβέντες ἀγαπημένου ἀνταγωνισμοῦ.

Πέντε μέρες μπροστὰ ἀπὸ τὴ γιορτὴ, οἱ γυναῖκες τοῦ χωριοῦ ἔχουνε δουλιὰ νὰ παστρέψουνε τίς ἐκκλησίαι, νὰ τίς συγυρῶσουνε, νὰ τίς ἀσπρίσουνε, νὰλλάξουν τὰ καντήλια καὶ νὰ κάνουν ὅλα τὰ περπούμενα στὸ ποῖο ἀπὸ τὰ δύο γυναικεῖα κόμματα πάλι θὰ περάσει καὶ θὰ συγυρῶσει καλλίτερα.

Τὴν παραμονὴ ἀρχίζει τὸ στόλισμα μὲ τῆνθια τὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ, βουνήσια παιδιὰ, ροδομάγουλα πού πιάνουν τὸ τσαπὶ καὶ τρίζει, καὶ ὄχι σάν τὰ παιδιὰ τῆς Ἀθήνας τὰναμικά κι' ὀλόχλωμα, τρέχουν ἀπὸ πρῶτ' στὶς λαγκαδιές καὶ ξεκολλᾶν' ἀπὸ τοὺς βράχους ἄμετρες σμερτιές γὰρ τὸ στόλισμα καὶ δάφνες καὶ τὰ σωριάζουν ξέχαρὰ ἔξω στὶς μικρὲς

πλάτσες τῶν ἐκκλησιῶν. Ἡ γυναῖκες μὲ ἀπειρηθρησκευτικὴ εὐλάβεια, μὲ τὴν ἰδιαίτη ἐπιθεξιότη τῆς θρησκείας γὰρ τὸ στόλισμα, σπῶλλζοντι τίς εἰκόνας, τίς πῶρτες, τὸ ἔσπῶ μὲ τὴν ὠραῖα πύλη ξεχωριστά.

Ἀπᾶνου ἀπ' τίς σμερτιές καὶ δάφνες φηγουράκων λίγα λουλούδια, ἀλλὰ ἴσα μὲ τίς σμερτιές ὅλα καὶ «βασιλικὸ» τὸ μπουδάτο αὐτὸ φετὸ πού φάτρωσε πᾶκου στὴ γῆ πού εἶπαν κρυμμένος ὁ ἀληθινὸς σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ μας— τὸ τίμιον ξύλο. Ὁ βασιλικὸς αὐτὸς ὀλοχρονὸς μεγαλώνει πὺ γλάστρες σ' ὅλα τὰ σπήτια τοῦ χωριοῦ, μονάχα γὰρ τὴ γιορτὴ αὐτὴ καὶ γὰρ τὸ καθολικὸ τους.

Τὸ βράδυ καθὼς πού ὁ ἥλιος ἀρχίζει νὰ γέρνει, τὸ στόλισμα εἶναι ἐποικὸ κ' οἱ γυναῖκες μ' ἀνεπαρμένη τὴ συνείδηση σταυροχειριστὰ περιμένουν τοὺς ἄντρες πού θέρβουν γὰρ τὸν ἑσπερινὸ.

Ὅλοι οἱ χωριανοὶ ντυμένοι τὰ γιορτινὰ τους, χαρούμενοι, μ' ἄγιο μυστικὸ πῶθο στὴν καρδιά, πηγαίνουν οἱ Γερμανιάνοι στὴ Γερμανιάνικη Παναγιά, κι οἱ Μπομπονιάνοι στὴ Μπομπονιάνικη Παναγιά.

Ἐσπερ' ἀπὸ τὸν ἑσπερινὸ ἀρχίζουν τὴ δουλιὰ οἱ γυναῖκες γὰρ τὴν ἐτοιμασία τοῦ αὐριανοῦ φαγιοῦ πού θὰ φάει ὅλο τὸ χωριὸ μετὰ τὴν ἄγια λειτουργία στρωμαστὰδα ὄξω ἀπ' τίς ἐκκλησίαι, κάτου ἀπὸ τὸν ἴσιον, πὺ πελώριες ἑλίες καὶ συκὲς.

Πρῶτ-πρῶτ καθὼς πού ὁ αὐγερινὸς ἀρχίζει νὰ σιγοκουνιέται μὲ τρεμοσβῶματα, ἡ αὐγούλα ξεσκάει ἀπ' τὴν ἀνατολὴ ροδοβαμμένη σὲ μύριες μαγικὲς καὶ πορφυρένιες, βυσόχρωμες κι' ἀσημένιες βαφές, σάν σηκῶθ' ἀπ' τὸ πλευρὸ τοῦ γέρω-Τίθωνα, καὶ τὰ πουλάκια πᾶνε στὴ βοσκὴ μὲ τίς πρῶτες γλυκὲς στροφές σπῶ-στόμα, καὶ τὸ πρῶτο μεταξένιο κομπανιαμένο ἠχολογᾷ στὶς ρεμματιές, ὅλοι οἱ χωριανοὶ εἶναι σπῶ πῶθ' ντυμένοι τὰ καλλίτερά τους ρούχα μ' ἕνα γαρύφαλλο στὴν κουμπότρυπα ἢ στ' αὐτὴ, καὶ μ' ἕνα μάτσο βασιλικὸ στὴν πάνου τσέπη, ξεκινᾶνε ἀπὸ τὰ σπήτια τους μὲ γυναῖκες καὶ παιδιὰ καὶ κορίτσια γὰρ τὴν ἐνορία τους.

Ἡέρου ἤμων, θυμᾶμαι, σπῶ χωριὸ μου, καὶ σπῶν ἑσπερινὸ διάβασα τίς προφητεῖες . . . τὸ πρῶτ' μὲ τίς ξαδερφοῦλες μου πῆγα χεροπιαστὰ στὴν ἐκκλησίαια μας . . . Πῶς νὰ μὴ πικραίνονται τὰ στήθια μου φέτος πού βρίσκομαι μάλιστα σ' αὐτὸ τὸ θεοκάμινον πού τὸ λένε . . . Ἀθήνα!

Ἡ λειτουργία γίνεται ὅπως φαντάζεται κανείς σ' ἕνα χωριὸ. Τὸ νόστιμο εἶναι, πού ὅλοι οἱ ἄντρες σταυροχέρι μπρὸς στὶς ἄγιες εἰκόνας τίς χρονοφαγωμένες, συνθίζονε νὰ ψέλνουν πότε ὁ ἕνας πότε ὁ ἄλλος, πότε ὅλοι μαζὺ καὶ νὰ καλλιναρχᾶνε τὰ παιδάκια τοῦ χωριοῦ μὲ τὴν ἑσπερινὴ καὶ τρυπήτερη φωνίτσα τους! Τῶν ψαλτάδων αὐτῶν ἀρχηγὸς εἶναι μὲ τὴν ἀξία του ἕνας ἀγαθὸς ἄνθρωπος μὲ βλαμμένα τὰ μάτια, ὁ δυστυχὴς. Καὶ μῶλο τοῦτο ἀφοῦ ποτὲς του δὲ διάβασε, γὰρ δὲ μπορεῖ, ξέρει ὅλη τὴ λειτουργία ἀπ' ὄξω κι' ὅλα τὰ θρησκευτικὰ γράμματα κ' ἡ φωνὴ του, μὲ τὸ στολίδι τῆς φύσης, καμπάνα.

Τελειώνει ἡ λειτουργία, πέρνουν φιλώντας τοῦ παπᾶ τὸ χέρι τὸ ἀντίδωρον οἱ χριστιανοί, κι ἀμέσως ὄξω ἀπ' τὸ χωριὸ πῶναι οἱ ἐκκλησιίτες ἔχει σπῶθ' φαγοπότι καὶ γλέντι ὀλημερίς.

Κάθονται ὅλοι οἱ ἄντρες σταυροπόδι πάνου σὲ κἄτι μεγάλα στρώματα πού χρησιμεύουνε γὰρ τὸ λιομάζωμα, γιὰτὶ οἱ γυναῖκες πρέπει νὰ τοὺς περιποιηθῶνε σπῶ φαγί τους. Τὸ φαγί εἶναι ταχτικὸ ὄλες τίς χρονιές, σιταρι ἀλεσμένο σπῶ μύλο καὶ χοντροκομένο, γι' αὐτὸ καὶ τὸ φαγί αὐτὸ πῶναι βρασμένο σ' ἕνα πελώριον καζάνι εἶναι σταλήθεια ὠραῖο καὶ λέγεται «χόντρος». Ἐπειτα ἀπ' αὐτὸ προσπερνᾶνε ἀρ-

νά ψητὰ σπῶ σπῶθ'λα καὶ μαγερεμένα, καὶ λίγ' πάντοτες κρασί ἢ καλωσίνη πᾶ τῶν χωριανῶν ἀπάνταστη.

Ἀφοῦ φᾶνε μὲ τίς εὐλογίες τοῦ παπᾶ καὶ ξεφᾶνε πάλι μὲ τὸ φολόγι του, τρῶνε κ' οἱ γυναῖκες καὶ τότες πᾶ σπῶνεται τὸ γλέντι καὶ κορόνει μὲ τὸ τραγοῦδι, τὸ χορὸ ἀπ' τίς παρθένας, τοὺς νειοὺς, τοὺς ἄντρες, μὲ τὸ ἄγνὸ βουνήσιο γέλιο, μὲ τίς καρδιακὲς διαχυσες ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τῆς ἡμέρας!

Μπαίνουνε σπῶ χορὸ πρῶτα τὰ κορίτσια τοῦ χωριοῦ, ὄλες λιγερὲς κοπέλλες σάν πεταλοῦδες. Ντυμένες οἱ παρθένας αὐτὲς τοῦ βουνοῦ, οἱ ἀναθρεμένες μὲ τὸν ἀγέρα τῆς κορφοῦλας καὶ τῆς ρεμματιῆς, οἱ ναυουρισμένες μὲ τὴ φλογέρα τοῦ βοσκῶ καὶ τὸ πακάγιο τραγοῦδι τῶν πουλιῶν, ντυμένες τὰ γιορτινὰ τους μὲ τὰ στολίδια τους, τὰ βραχιόλια τους, τὰ σκουλαρίκια τους καὶ τὰ διάφορα μπιχλιμπίδια πού συνθίζονται, μὲ τὰ καλοπλεγμένα μαλλιακὰ τους πού βασιλεύει τὸ ρούσο καὶ χορεύοντας, λές κ' εἶναι μαγικὸς χορὸς σπῶ οὐρανια ἀπ' ἀγγέλους.

Ἀναλαφρα καὶ χαρωπὰ σέρνουν μὲ τὸ μαντήλι τὸν κύκλο τοῦ χοροῦ τραγουδώντας ἢ κάθε μιὰ κι ἀπὸ ἕνα τραγοῦδι μὲ τὴν λιγερὴ φωνίτσα τους γιομάτη τσακίσματα ἠθονικά καὶ παθητικά, ἀπ' αὐτὰ τὰ τραγοῦδια τ' ἀπάνταστα τοῦ περασμένου καιροῦ τῆς δημοτικῆς μας ποίησης, πού τὰ φιλοτέχνησε τὸ ὑπέργειο δοξάρι τ' ἄγνου ρωμιοῦ πούχε τὸν πῶθο τῆς λευτεριῆς σπῶ στήθια καὶ τὸ καρυσφύλλι σπῶν ὄμο.

Τραγοῦδᾶνε τὰ κορίτσια μὲ ἀνεριμνησιὰ κι ἀθωότη ζωγραφισμένη σπῶ πρόσωπο σάν τὰ σπινούρια πού πετᾶνε σπῶ κλαδιά, καὶ τὰ χεῖλη τους πού ἀπ' τὴ ζωὴ λάμπουνε καὶ κοκκινίζονε σάν ρουμπίνια καὶ τὰ μάγουλά τους λές κ' εἶναι τριανταφυλλίες.

Ἐδῶ μπορεῖ νὰ πῆ κανείς τ' ἀθάνατο :
«κινήσαν τὰ τριαντάφυλλα
ὄλα νάρθουν κοντὰ τους,
νὰ πάρουν χρῶμα καὶ βαφὴ
ἀπὸ τὰ μάγουλά τους».

Σ' ὅλα καλλίτερες ἀπ' τίς δικὲς μας δωπᾶνου χριστοκρατίσες κι Ἀτθίδες, καὶ μονάχα σπῶ χέρια κατώτερες, γιὰτὶ αὐτὲς εἶναι δουλεῦτρες καὶ τὸ πετῶ τῆς χούφτας τους εἶναι ψημένο.

Κατόπι ἀφοῦ χορέψουνε μόνες τους κάνουν βοήθεια σπῶς νειοὺς τοῦ χωριοῦ, πῶναι ὅλοι ὄμορφοι καὶ σταυρωμένοι, καὶ σάν παλληκαρία, σωστοὶ λεβέντες τοὺς βλέπει καὶ χοροπηδοῦν καὶ στριφογυρίζουν μὲ χάρη, κι ὅλοι μαζὺ τραγοῦδᾶνε τὴ νειότη τὴν ἀθάνατη μὲ κάθε λογῆς τραγοῦδι, ξυμνῶνε τὰ καλλη καμιάς πεντάμορφης τοῦ παραμυθιοῦ νεραϊδας...

Θυμᾶμαι πού μῆς' σπῶ στριφογύρισμα τοῦ χοροῦ τους, ἔτσι ἀσυνείδητα, μαθημένος ἀπ' τὰ διαβάσματά μου ξεφώνησα:

gioventu primavera de la vita....
Ἄλλὰ θυμᾶμαι καὶ τὴν ἀπάντηση πού μῶμπε μιὰ ρούσα κορασιά : Σεῖς οἱ διαβασμένοι μᾶς βρίζετε κι ὄλας ἄμα θέλουτε μὲ τὰ λαμπουρνέζικά σας!...

Τὸ βράδυ πᾶ, σάν πού ὁ ἥλιος κουρασμένος ἀργοτραβάει νὰ κοιμηθῆ πῶς ἀπ' τὸ Βουρκάνο σπῶ πορφυρένιο καὶ χρυσὸ κρεβάτι του, παύει τὸ γλέντι κι ὅλοι ἐνωμένοι καὶ τῶν δύο ἐκκλησιῶν, μαζεῦονται σπῶν πλάτσα τοῦ χωριοῦ νὰ πῶν τὸ τελευταῖο σπῶ μαγαζιά, καὶ νὰ φηθῶν τὸ «σπολλάτη» ὁ ἕνας σπῶν ἄλλονε, μὲ τὴν ἑλπίδα σπῶ σπῶθ'ια καὶ σπῶ Θεὸ ὅτι καὶ τοῦ χρόνου θὰ ζῶνε τὸ δεκαπεντάβγουστο νὰ γιορτάσουνε καλλίτερα.

Τὸ πρῶτ' . . . δουλειὰ πάλι. . . ὅλοι τρέχουν φορτωμένοι μὲ τὰ χρειαζόμενα σπῶν ἐργασία. Ἡ γιορτὴ εἶταν γι' αὐτοὺς ἕνα μπάνιο, μιὰ κολυμπήθρα

για ψυχική και σωματική ξαναγέννηση, ύστερα πάλι η άγαπημένη δτυλειά, τέρψιμα, το σκάλισμα, το κλάδεμα κι ε,τ' είνε νάργασθῃ.

Δουλευτάδες ίσα με καί που πέρνει, πουρνό-πουρνό καθώς που το χρυσό τις μέρες βλέφαρο ξεσκάσει κι ο γήλιος πίσω απ' το βουνό δείχνει τὰ ροδόχρωμα δαχτυλά του με τις κοκκινόχρυσες λάμπες του, τρέχουνε ἄλλοι στὰ χτήματα, ἄλλοι στὶς ράχες, ἄλλοι στὶς ρεματιές και στὰ λαγκαδάκια, ἄλλοι, με τὰ βόδια νά καματέφουν κι ἄλλοι νά βοσκήσουν τὰ πρόβατά τους που βλέποντάς τχ κανείς ἀδύνατο νά μῆ θυμηθῇ τούς πανώριους στίχους τοῦ Σολωμοῦ:

«Στέκουν τὰ προβάτλια όπου τὸ μάτι
Γιὰ δαιδάλα τὰ πέρνει ἀπὸ μαρούα,
Καί, ἀγκαλά και κανένα ἐπεριπίτει,
Ἐλεγες ὅτι σφάλει ἡ φαντασία.
Ἐως που στήν κοιλάδα, ἄνθη γεμάτη,
τρέχουνε δύο με δύο, και τρία με τρία
Και σ' δια τῆς κοιλάδας τὰ περάσματα,
λαλοῦν κρυθούνια, ἀντιλαλοῦν βελίσματα».

Πόσο μαγευτικές στ' ἀλήθεια κἀτι ζουγραφίες ἀπ' τῆ ζωῆ τῆς Ρωμισόνης, πόση χαρὰ σκορπᾶνε και λαχτάρα στοῦ πατριώτη τὰ στήθια, πὼς πετρώνουν τὴν πεποίθησι γιὰ τὸ Ρωμῆικο λαὸ ὅτ' εἶναι ὁ καλλίτερος κι ὁ πῶς μεγαλόπρεπος τῆς οἰκουμένης, μ' ἀγάπη στὸ Θεὸ και στὶς παράδοσές του, με ζῆλο στὴ δουλιὰ του π' αὐτῆ και μόνη τοῦ δίνει τὸ καθημερινό του!..

Ἄχ... γενῆτε σᾶς οἱ πανοῦ καλοῖ... και θὰ δῆτε πὼς ἡ Ρωμισόνη στήνεται στὸ πρῶτο χρυσοπελέκητο θρονί τοῦ κόσμου!..

Ἀθήνα, 9 τοῦ Τριμήνου, 1905.

ΑΠ. Μ. ΜΗΛΑΛΗΣ

ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΙΟΜΑΖΙΑΤΙΚΟ

Ἀπὸ Πέμπτη σὲ Πέμπτη

Ἰπουργὸς Ἐσωτερικῶν ὁ Κυρ. Μανρομυχάλης.

Σκοιωμοί.— Ἀθήνα 1. Ἐπαρχίες 9.

Δαβωμοί.— Ἀθήνα 6. Περαιίς 7. Ἐπαρχίες 14.

Κλεψές.— Ἀθήνα 9. Περαιίς 5, Ἐπαρχίες 28.

Ἀπαγωγές.— Ἐπαρχίες 2.

Σημ. τοῦ Νομᾶ : Κι ὅλ' ἄφτᾶ ἐξ αἰτίας που ἀῆ γλώσσα αὐτῆ (ἡ καθαρεύουσα) εἶνε ἡ συνήθης τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων και διὰ τοῦτο ψαβεῖ ὁμαλῶς τὸ οὖς και τὰ νεῦρα τῶν 9)10 τοῦλάχιστον τῶν Ἑλλήνων, ἐνῶ συγχρόνως ἡ καθαρωτέρα, ὡς ἀπορρέουσα ἐξ ἀνθρώπων μᾶλλον ἀνεπτυγμένων και ἀνωτέρων ἐπιβάλλει διὰ τῆς εὐπρεπειᾶς τῆς και τὸν σεβασμὸν πρὸς τοὺς νόμους και τὰς ἀρχὰς τοῦ κράτους!

Ἄφερμ!

(Ι. Φραγκιά: «Περὶ τῆς ἀκριβεστεράς θέσεως τοῦ γλωσσ. ζητήματος».)

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΛΙΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΘΟΛΟΓΟΣ ΝΕΥΡΟΛΟΓΟΣ

ΥΦΗΓῆ ΗΣ Ν ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 82

ΣΥΝΠΟΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 31 ΙΟΥΛΙΟΥ 1905

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Εἰς μεταλλικόν Ταμείον... Ἐξωτερ. λογαριασμοί... Δάνειον πρὸς τὴν Ἑλλ. Κυβέρν. ἐπ' ἀναγκαστικῆ κυκλοφ. τραπ. γραμ. Ὁμολ. Ἐθνικῶν δανείων... Ἐντοκα γραμματία Ἑλληνικοῦ Δημοσίου... Προξοφλήσεις... Δάνεια και ἀνοικτοὶ λ)σμοὶ ἐπ' ἐνεχύρω χρηματογρ. Δάνεια ἐπ' ἐνεχύρω ἐμπορευμάτων... Δάνεια και ἀνοικτοὶ λ)σμοὶ ἐπὶ ὑποθήκῃ... Δάνεια εἰς δήμους λιμένας, και λοιπὰ νομικὰ πρόσωπα... Μετοχαί εἰς ἐγγυήτους Ἐταιρίας... Ἐξόδα ἐγκαταστ. (ἰδίως δαπάνη κατασκευῆς τραπεζ. γραμματίων) Διάφοροι λογαριασμοί... Διὰφορα

Table with 3 columns: Date (31 July 1905, 30 June 1905), Amount in Drachmas, and Amount in Lira. Rows include various financial items like deposits, loans, and government securities.

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Μετοχικὸν Κεφάλαιον... Ἀποθεματικά κεφάλαια... Τραπεζικά γραμματία ἐν κυκλοφορίᾳ... Κερματικά γραμματία δίδραχμα και μονόδραχμα... Καταθέσεις ἀνευ τόκου εἰς μεταλλικόν... Ἐπιταγαὶ πληρωτέαι... Καταθ. Δημοσ. διὰ χορηγήσεις δανείων κατὰ τὸν ΒΦΜ' νόμον... Ἐπιτροπὴ λ)σμὸς καταθ. ἐκ δημ. ὑπεγγ. προσ. (Εἰς χρυσ. δρ. 140,454.39) (» τρ. γρ. » 2,022,026.78) Ἐπιτροπὴ λ)σμὸς καταθ. ἐκ δημ. ὑπεγγ. προσ. (Εἰς χρυσ. δρ. 140,454.39) (» τρ. γρ. » 2,022,026.78) Ἐπιτροπὴ λ)σμὸς καταθ. ἐκ δημ. ὑπεγγ. προσ. (Εἰς χρυσ. δρ. 140,454.39) (» τρ. γρ. » 2,022,026.78) Ἐπιτροπὴ λ)σμὸς καταθ. ἐκ δημ. ὑπεγγ. προσ. (Εἰς χρυσ. δρ. 140,454.39) (» τρ. γρ. » 2,022,026.78)

Table with 3 columns: Date (31 July 1905, 30 June 1905), Amount in Drachmas, and Amount in Lira. Rows include items like capital, deposits, and government securities.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 20 Αὐγούστου 1905

Ὁ Διευθυντῆς τοῦ Λογιστηρίου Δ. Α. ΚΑΡΑΤΖΑΣ